

generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

Calculul eficienței economice a studiului muncii în industrie

ÎN ANSAMBLUL preocupărilor actuale privind perfecționarea organizării producției și a muncii, un loc central în ocupă, prin particularitățile și complexitatea sa, creșterea eficienței economice a studiului muncii și, implicit, determinarea științifică a acesteia.

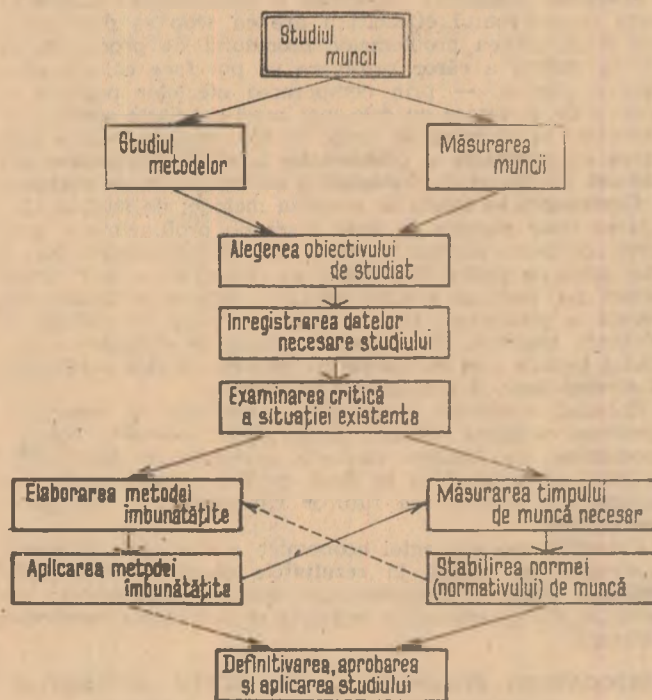
Studiul muncii reprezintă ansamblul de activități și procedee de cercetare analitică, sistemică a proceselor de muncă, în scopul obținerii unei eficiențe economice sporite, fără — sau cu minimum de — cheltuieli de investiții, prin: utilizarea unor procese raționale, sub raport tehnic și economic; realizarea activităților productive cu mai puțin efort obositor, într-un timp mai scurt și cu un ritm de muncă normal; utilizarea judicioasă a energiei, materiilor prime, materialelor, spațiilor de producție; eliminarea sau reducerea la minimum a activităților neproductive (transport, manipulari, așteptări etc.); obținerea unor costuri cât mai scăzute; evitarea accidentelor prin asigurarea mai bună a securității muncii, utilajelor și instalațiilor.

Deci, prin definiție, scopul principal al studiului muncii este obținerea de rezultate eficiente, în ce privește atât indicatorii economici, cât și reducerea eforturilor executanților în cadrul procesului de producție.

În construcția de mașini, la care se referă sistemul de calcul al eficienței studiului muncii, conceput de noi, acest proces comportă prelucrarea simultană sau succesivă, pe baza unor procese tehnologice individuale, a unui număr foarte mare de repere, subansamble și ansamble diferite, care în faza finală alcătuiesc, prin asamblare, un anumit produs: activitățile au, în general, un caracter discontinuu, ceea ce imprimă o serie de trăsături specifice, un caracter multioperațional și dinamic, o dispersie mare în spațiu, care prezintă o importanță deosebită pentru eficiența economică a studiului muncii. Aceste trăsături specifice fac ca latura organizatorică — asigurarea, pe baza unor principii clar definite, a unei sincronizări dinainte determinate în timp și spațiu a producției, în conformitate cu ritmul stabilit — să constituie o problemă stringentă și, în același timp, de mare dificultate a fabricației moderne de mașini.

DESCRIEREA SISTEMULUI

Sistemul la care ne referim cuprinde două laturi principale (vezi schema): studiul metodelor și măsurarea muncii.

Schema sistemului studiului muncii.

Studiul metodelor în cadrul procesului de producție are drept scop reducerea conținutului de muncă al oricărei activități, prin analiza sistemică și critică a procesului de producție, a modului de executare a sarcinilor, a condițiilor în care se desfășoară acestea. Sistemul urmărește stabilirea metodelor raționale de muncă în concordanță cu procesele tehnologice precizate, amplasarea și organizarea rațională a locurilor de muncă, înzestrarea lor cu mijloacele materiale necesare executării sarcinilor, organizarea unui sistem rațional de servire a locului de muncă pentru a obține, cu dotarea tehnică și resursele umane existente, o eficiență sporită, concretizată în creșterea productivității muncii.

Măsurarea muncii are drept scop înregistrarea timpului consumat pentru efectuarea unei activități în condițiile metodei de muncă existente și stabilirea timpului necesar activității respective în condițiile metodei îmbunătățite, rezultată în urma studiului metodelor.

Din punctul de vedere al sistemului, studiul metodelor se realizează în două etape principale :

— studiul de ansamblu al procesului de muncă. Acesta cuprinde : analiza generală și analiza detaliată a procesului de producție, analiza circulației elementelor procesului, analiza amplasărilor mijloacelor de muncă ;

— studiul procesului de muncă la locul de muncă. El constă din : analiza activității executantului (individual sau colectiv), analiza executant-mașină, analiza mișcărilor executantului.

Indiferent de sfera cuprinderii, sistemul pune un accent deosebit pe criteriul eficacității, atât în cadrul fiecărei etape a studiului (studiere, concepere, aplicare), cât și din punctul de vedere al eficienței economice a noii metode de muncă.

Studierea (respectiv alegerea și propunerea studiului) după considerentul eficacității are ca scop să definească, din multitudinea problemelor procesului de producție, pe acelea pentru a căror rezolvare se pot face calcule estimative, alegând — prin compararea efectelor posibile — sursele de cercetare cu cele mai mari rezultate economice, raportate la unitatea de timp. Se are, deci, în vedere atacarea cu prioritate a problemelor a căror soluționare angajează minimum de cheltuieli și dă maximum de eficiență.

Conceperea se referă la alegerea metodei de studiat. Utilizarea unor metode cu grad mare de profunzime și precizie angajează eforturi mari și, implicit, consumă o durată mai mare de studiu (individual sau colectiv), care în unele cazuri nu justifică efectul realizat ; invers, o tratare generală a problemei, cu eforturi mai mici, nu asigură o eficiență maximă. Prin urmare, gradul de detaliere a studiului trebuie ales în funcție de corelația dintre posibilități și nivelul dorit al avantajelor economice.

Calculul eficienței economice a studiului îl reprezintă alegerea variantei optime ; se estimează costul și efectele economice ale fiecărei variante, condițiile și implicațiile aplicării ei, urmând ca în final, pe baza argumentelor rezultate din compararea tuturor variantelor, să se aleagă cea optimă.

Determinarea eficienței economice a studiului, în cadrul sistemului, se referă la rezultatele efective ale metodei aplicate. Etapa se caracterizează, deci, prin urmărirea raportului dintre eforturile angajate și rezultatele economice obținute.

INDICATORI FOLOSIȚI LA CALCULUL EFICIENȚEI ECONOMICE A STUDIULUI MUNCII

Pentru efectuarea calculelor de evaluare a eficienței studiului muncii, sistemul folosește o serie de indicatori și anume : efortul economic, sporul de producție pe unitatea de timp, economia de timp de muncă, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, mărirea beneficiului etc.

● **Efortul economic (Ee)** cuprinde retribuția celui care efectuează studiul, pe perioada respectivă (Rsm), retribuțiile colaboratorilor din întreprindere sau din exterior, corespunzător perioadei participării lor la studiu (Rcc), retribuțiile proiectanților și desenatorilor pentru lucrările aferente studiului (Rpd), costul dispozitivelor necesare introducerii metodei îmbunătățite (Pcd), valoarea lucrărilor necesare modificărilor, amenajărilor și reamplasării locurilor de muncă — ce se decontează la preț de producție (Pc max), valoarea investițiilor necesare (Vi), alte cheltuieli (Vd). Efortul economic se determină cu relația :

$$Ee = Rsm + Rcc + Rpd + Pcd + Pc\ max + Vi + Vd \quad (1)$$

● **Efectul economic** poate fi exprimat, potrivit sistemului, cu ajutorul următorilor indicatori :

— creșterea producției în unitatea de timp (Q1/0), care se exprimă prin :

— creșterea previzibilă (Qprev/0), în mărimi absolute, determinată cu relația :

$$Qprev/0 = Qprev - Q0, \quad (2)$$

în care : Qprev reprezintă nivelul antecalculat al producției ce urmează a fi realizată prin noua metodă ; Q0 — nivelul

producției realizate cu metoda existentă ;
— creșterea efectivă (Qef 1/0), în mărimi absolute, determinată cu relația :

$$Qef\ 1/0 = Q1 - Q0, \quad (3)$$

în care Q1 reprezintă nivelul producției (postcalculat) ce se va realiza cu noua metodă. În mărimi relative, cei doi indicatori se exprimă conform relațiilor :

$$IQprev = (Qprev/Q0) \times 100 \text{ (}\% \text{)}, \quad (4)$$

$$\text{respectiv } IQef = (Q1 / Q0) \times 100 \text{ (}\% \text{)} ; \quad (5)$$

— **economia de timp de muncă (Etn) :**

— în mărime absolută, determinată cu relația :

$$Etn = tn1 - tn0, \quad (6)$$

— în mărime relativă, determinată cu relația :

$$Etn = (tn1 - tn0) / tn0 \times 100 \text{ (}\% \text{)} \quad (7)$$

în care : tn0 reprezintă timpul normal pe unitatea de produs, în metoda existentă ; tn1 — timpul normal pe unitatea de produs, în noua metodă. Rezultatul obținut va avea, evident, semnul minus ;

— **creșterea productivității muncii :**

— creșterea previzibilă : absolută, determinată cu relația :

$$wprev/0 - wprev - w0 = Qprev / tn1 - Q0 / tn0 \quad (8)$$

și creșterea relativă, determinată cu relația :

$$wprev/0 \text{ (}\% \text{)} = (wprev - w0) / w0 \times 100 ; \quad (9)$$

— creșterea efectivă : absolută, determinată cu relația :

$$wef/0 = w1 - w0 = Q1/tn1 - Q0/tn0 \quad (10)$$

și absolută, determinată cu relația :

$$wef/0 \text{ (}\% \text{)} = (w1 - w0) / w0 \times 100 \text{ (}\% \text{)}, \quad (11)$$

în care : w0 reprezintă productivitatea muncii în situația utilizării metodei existente ; wprev — productivitatea muncii în condițiile previzibile ale aplicării metodei îmbunătățite ; w1 — productivitatea muncii rezultată efectiv în urma aplicării metodei îmbunătățite ;

— **reducerea costurilor :**

— reducerea previzibilă : absolută, determinată cu relația :

$$Ec.\ prev = (\text{suma } (Qprev \times pc.\ prev) - \text{suma } (Qprev \times pc0)) \times T \quad (12)$$

și relativă, determinată cu relația :

$$Ec.\ prev. \text{ (}\% \text{)} = (\text{suma } (Qprev \times pc.\ prev) / \text{suma } (Qprev \times pc0 - 1) \times 100 ; \quad (13)$$

— reducerea efectivă : absolută, determinată cu relația :

$$Ec.\ ef = (\text{suma } (Q1 \times pc.\ ef) - \text{suma } (Q1 \times pc0)) \times T \quad (14)$$

și relativă, determinată cu relația :

$$Ec.\ ef \text{ (}\% \text{)} = (\text{suma } (Q1 \times pc.\ ef) / \text{suma } (Q1 \times pc0 - 1) \times 100, \quad (15)$$

în care : pc0 reprezintă costul în condițiile metodei existente ; pc.prev — costul previzibil în condițiile noii metode ; pc. ef — costul efectiv realizat după aplicarea noii metode ; T — durata prevăzută a se lucra după noua metodă. Rezultatul va avea semnul minus (reducere) ;

— **creșterea beneficiului :**

— creșterea previzibilă, determinată cu relația :

$$Bprev/0 = Bprev - B0, \quad (16)$$

— creșterea efectivă, determinată cu relația :

$$B1/0 = B1 - B0, \quad (17)$$

unde : Bprev, B1 și B0 sînt beneficiile previzibile, în noua metodă și, respectiv, în cea veche.

INDICATORII ECONOMICI SINTETICI AI SISTEMULUI

Indicatorii economici sintetici de evaluare a eficienței sistemului sînt :

— **indicele de eficiență economică (Am)**, care se determină cu relația :

$$Am = Re/Ee, \text{ unde } Re \text{ reprezintă rezultatele economice.} \quad (18)$$

— **durata de recuperare a cheltuielilor de introducere a noii metode (Dr)**, care se determină cu relația :

$$Dr = Ee/B, \text{ în care } B \text{ reprezintă beneficiul,} \quad (19)$$

— **indicele eficienței muncii (As)**, care se determină cu relația :

$$As = (Re - Ee) / Rsm. \quad (20)$$

DETERMINAREA EFICIENȚEI ECONOMICE A NOILOR METODE DE MUNCĂ (exemple de calcul)

● **Calculul eficienței prin compararea producției globale.** Este un calcul relativ simplu, care se utilizează de obicei la studiile ce au ca scop reducerea consumului de timp pe unitatea de produs, respectiv creșterea producției, în condițiile folosirii acelorași utilaje și forță de muncă. De exemplu: la un loc de muncă se realizează în 8 ore o cantitate de produse (Q0) de 16 buc.; în urma aplicării noii metode, rezultă posibilitatea creșterii producției la 20 buc. Sporul anual previzibil al producției va fi de: $Q_{prev.1/0} = (20-16) \times 25.5 \times 12 = 1224$ buc., iar indicele previzibil de creștere a producției globale va fi de:

$$IQ_{prev.1/0} = (Q_{prev}/Q_0) \times 100 = (20-16) \times 100 = 125\%$$

(Notă: s-a luat în calcul valoarea de 25.5 zile lucrătoare pe lună. Aceste calcule sînt însă neconcludente pentru a determina eficiența metodei, întrucît nu au fost luate în considerare cheltuielile suplimentare necesitate de aplicarea noii metode).

● **Calculul eficienței pe baza costului.** Acest calcul constituie criteriul de bază în luarea hotărîrii de aplicare a noii metode. Relația de eficiență este similară celei care se utilizează la calculul eficienței investițiilor pe baza reducerii costurilor. Astfel, economia previzibilă ce se poate obține pentru fiecare leu cheltuit (Epc. prev) se calculează iar creșterea efectivă, cu relația:

$$Epc_{prev} = (Q_{prev} \times T) \times pc_{prev} - pc_0 / Ec. \quad (21)$$

Spre exemplificare: un produs X se realizează cu metoda existentă, într-o cantitate anuală de 10 000 buc., la un cost de 14 lei/buc.; cu noua metodă, prin eliminarea unor transporturi și operații inutile, se prevede că el va putea fi realizat la un cost de 11 lei/buc., eforturile economice pentru aplicarea metodei fiind de 4000 lei. Noua metodă urmează a fi aplicată pe o perioadă de 3 ani. Economia pentru fiecare leu cheltuit va fi:

$$Epc_{prev} = (Q_{prev} \times pc_{prev} - Q_{prev} \times pc_0) = 10\ 000 \times (11-14) \times 3 = -90\ 000 \text{ lei.}$$

● **Calculul eficienței pe baza fondului de retribuire aferent.** Sînt situații cînd noua metodă nu implică eforturi bănești suplimentare, ci numai reorganizarea și simplificarea muncii, ceea ce conduce la economie de personal. Calculul eficienței economice cuprinde în acest caz:

- economia relativă la fondul de retribuire, determinată cu relația:

$$Am_{rel} = (T/Rsm) \times (Fr_{prev} - Fr_0). \quad (22)$$

— economia absolută la fondul de retribuire, determinată cu relația:

$$Efr = (Fr_{prev} - Fr_0) \times T - Rsm. \quad (23)$$

● **Analiza eficienței pe baza beneficiului suplimentar se aplică în cazul în care în evidențele întreprinderii se urmărește rentabilitatea specifică pe produs sau lucrare. Creșterea previzibilă a beneficiului se calculează cu relația:**

$$B_{prev/0} = B_{prev} - B_0, \quad (24)$$

iar creșterea efectivă, cu relația:

$$B_{1/0} = B_1 - B_0, \quad (25)$$

unde B₁ și B₀ se referă la perioada curentă și cea de bază, iar B_{prev} — la beneficiul previzibil.

CALCULUL INDICELUI EFICIENȚEI MUNCII DE STUDIU PENTRU ELABORAREA NOILOR METODE

Prin indicele eficienței muncii de studiu pentru elaborarea noilor metode se înțelege raportul dintre eficiența efectivă și drepturile bănești cuvenite specialistului în studiul muncii pe durata elaborării lucrării — durată care trebuie să fie cît mai scurtă.

Pentru a evalua eficiența muncii celui ce elaborează metoda, trebuie să se ia deci în considerare timpul consumat în fiecare din etapele efectuării studiului respectiv, începînd cu alegerea obiectivului de studiat și termi-

nînd cu urmărirea aplicării noii metode. La calculul indicelui eficienței muncii de studiu (As) se folosesc datele de la calculul eficienței metodei (Am), care se introduc în relația (20); la numărătorul relației se utilizează: în cazul metodei producției globale — producția globală suplimentară previzibilă; în cazul metodei costurilor — economia la costuri etc.

Indicele eficienței muncii de studiu va exprima economia la costuri, producția globală suplimentară etc., prevăzute a se obține la un leu cheltuit pentru retribuția specialistului în studiul muncii. El constituie criteriul de bază pentru caracterizarea activității specialistului în studiul muncii.

După aplicarea efectivă a noii metode, este necesar ca indicele eficienței muncii de studiu să fie recalculat în funcție de indicatorii economici obținuți în practică.

În condițiile cerințelor de competitivitate ce stau în fața întreprinderilor industriale, cerințe accentuate în documentele Conferinței Naționale a P.C.R., succesul activității economice depinde din ce în ce mai mult de optimizarea acțiunilor conducerii — atît pentru prezent, cît mai ales pentru viitor — în domeniul organizării producției și muncii. Factorul determinant îl constituie calitatea metodelor utilizate, eficiența lor economică, perfecționarea și adaptarea lor în permanență la cerințele progresului științific și tehnic.

analist Petre ȘUTRU
ing. Mihail ZAMFIR

Determinarea tipului de producție pe produse, subunități, întreprindere

TIPUL DE PRODUCȚIE determină alegerea metodei de organizare și programare a producției și stabilirea gradului întreprinderii și al subunităților sale, acesta influențînd, la rîndul său, dimensionarea structurii organizatorice. Astfel, la stabilirea mărîmii întreprinderii tipul de producție este luat în considerare prin prisma unui coeficient de corecție, care arată complexitatea activității unității, în situația în care producția de unicat și de serie mică are o pondere însemnată.

În cadrul oricărei întreprinderi apare necesitatea stabilirii periodice a tipului de producție, întrucît acesta are un caracter dinamic, imprimat de ritmul modificării factorilor săi de influență. Astfel, volumul producției, caracteristicile sale tehnice și tehnologice se modifică la intervale scurte, iar perfecționarea formelor organizatorice ale procesului de producție (specializare, concentrare, cooperare) are loc la perioade de timp mai mari.

În practica actuală a întreprinderilor, încadrarea proceselor de producție din cadrul subunităților într-un anumit tip de producție ia în considerare numai aspectele cantitative, legate de volumul producției planificate, neglijînd latura calitativă a fabricației, care este influențată de nivelul înzestrării tehnice și de complexitatea constructivă și tehnologică a produselor.

Pentru eliminarea acestui neajuns, literatura de specialitate (Enciclopedia conducerii întreprinderii, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1981) recomandă ca pentru stabilirea tipului de producție la nivelul produselor să se folosească una din următoarele metode: metoda indicilor globali și metoda indicilor de constanță.

Metoda indicilor globali se bazează pe stabilitatea și ritmicitatea în timp a fabricației. Ea este foarte operativă, întrucît se aplică la nivel de produs și la nivelul stadiilor semnificative ale procesului de producție (desfășurare, asamblare, prelucrare). Se stabilesc 8 coeficienți — K_{1...K₈} — tipul de producție fiind determinat pe baza frecvenței cu care valorile calculate ale acestora se încadrează în limitele existente pentru fiecare tip de producție.

Pe stadii ale procesului de producție, coeficienții care se calculează sînt următorii:

- pentru stadiul **desfacerii producției**:
- coeficientul de **continuitate a livrărilor** unui produs (K1), care are în vedere numărul de luni (L) din perioada de plan în care este programată livrarea: $K1 = (L-1)/11$;
- coeficientul de **stabilitate a livrărilor** (K2), care exprimă durata în luni între două livrări consecutive;
- coeficientul de **neuniformitate a livrărilor** (K3), care la în considerare abaterea cantității maxime livrate lunar din produsul respectiv (Nmax) de la cantitatea medie livrată lunar (Nmed): $K3 = (Nmax - Nmed)/Nmed$;
- pentru stadiul de **asamblare**:
- coeficientul de **complexitate a procesului de asamblare a produsului** (K4), determinat ca pondere a duratei ciclului de asamblare a produsului (Tc) în fondul nominal de timp al perioadei (Fn): $K4 = Tc/Fn$;
- coeficientul de **ritm al asamblării produsului** (K5), stabilit ca pondere a duratei ciclului de asamblare a produsului în ritmul mediu al fabricației aceluși produs (rj): $K5 = Tc/rj$;
- coeficientul de **ritm al asamblării subansamblului principal** (K6), stabilit ca pondere a duratei ciclului de asamblare a subansamblului principal (Tcs) în ritmul mediu al fabricației subansamblului principal (rs): $K6 = Tcs/rs$;
- pentru stadiul de **prelucrare**:
- coeficientul de **ritm maximal al prelucrării** (K7), determinat pe baza ponderii duratei maxime a ciclului de prelucrare a unui din reperele ce intră în componența produsului respectiv (Tcmax) în ritmul mediu al fabricației reperului cu durata maximă a ciclului de prelucrare (rg): $K7 = Tcmax/rg$;
- coeficientul de **ritm mediu al prelucrării** (K8), stabilit pe baza ponderii duratei ciclului de prelucrare a unui reper mediu din punct de vedere constructiv și tehnologic, ce intră în componența produsului considerat (Tcmed), în ritmul mediu de fabricare a reperului considerat (rmed): $K8 = Tcmed/rmed$.

Metoda indicilor de constanță are în vedere constanța și omogenitatea lucrărilor care se execută pe locuri de muncă. Ea constă în stabilirea, pentru fiecare operație, a unui coeficient al tipului de producție, prin raportarea ritmului mediu de fabricare a fiecărui produs, la timpul unitar necesar pentru efectuarea operației respective. Pe baza valorilor efective ale coeficienților, fiecare operație este încadrată într-un anumit tip de producție (valorilor subunitare le corespunde tipul de producție de masă, iar valorilor supraunitare tipul de producție de serie). Nu toate operațiile aferente fabricării unui produs corespund însă aceluiași tip; de aceea, tipul de producție predominant se stabilește pe baza frecvenței de încadrare a coeficienților în limitele prevăzute.

Ambele metode sînt utile pentru identificarea tipului de producție corespunzător fiecărui produs din nomenclatura de fabricație a întreprinderii; dar ele nu sînt suficiente pentru a concluziona asupra tipului de producție a subunităților de producție, respectiv a întreprinderii, în situația în care se fabrică mai multe produse.

În cele de mai jos propunem o **metodologie de identificare a tipului de producție la nivelul subunităților de producție și la nivelul de ansamblu al întreprinderii**.

Avînd în vedere că de regulă în cadrul întreprinderii se fabrică mai multe grupe de produse, iar structura de producție și concepțiile cuprind mai multe subunități productive, alegerea corectă a metodei de organizare și programare a producției la nivelul acestora implică stabilirea tipului de producție corespunzător fiecărei subunități.

În acest sens, considerăm că baza de pornire trebuie să o constituie **tipul de producție al fiecărui produs** — sau grupă omogenă de produse — care se prelucrează în cadrul acelei subunități. Prin aplicarea metodei indicilor de constanță pentru stabilirea tipului de producție la nivel de produs, se formează o imagine detaliată asupra tuturor operațiilor componente ale procesului tehnologic din subunitatea respectivă. De aceea, pentru determinarea

tipului de producție aferent fiecărei subunități propunem ca acesta să fie dat de către **acel produs (sau grupă de produse) care poate fi considerat, prin prisma valorilor efective ale indicilor de constanță, ca fiind varianta optimă.**

În acest sens, în cadrul fiecărei subunități trebuie asigurate informațiile necesare referitoare la: **produsele sau grupele de produse care se prelucrează în cadrul acelei subunități, operațiile de prelucrare și timpii aferenți acestora și valorile calculate ale indicilor de constanță.** Pe baza acestor informații, procesul decizional de alegere a variantei optime poate fi rezolvat prin metode cunoscute, între care o largă aplicabilitate are metoda Electre, fiind necesară identificarea elementelor componente ale acestui proces și anume:

- **mulțimea variantelor**, constituită, din produsele sau grupele omogene de produse care se prelucrează în cadrul subunității;
- **mulțimea criteriilor**, formată din indicii de constanță corespunzători produselor și operațiilor procesului tehnologic prin care trec acestea;
- **coeficienții de importanță ai criteriilor**, stabiliți de către decident pe baza aprecierii aportului fiecărei operații la obținerea produsului finit;
- **mulțimea consecințelor criteriilor**, stabilită pe baza valorilor calculate ale indicilor de constanță.

Alăturat este prezentată matricea atașată acestui

proces decizional în care Vj reprezintă variantele de plan; Ri — criteriile de apreciere a variantelor; Cji — consecința variantei Vj corespunzătoare criteriului Ri; Ki — coeficienții de importanță atașați criteriilor.

La nivelul întreprinderii în ansamblu, stabilirea tipului de producție

trebuie să se bazeze pe tipul de producție al produselor sau grupelor omogene de produse din nomenclatorul de fabricație al unității. De aceea, propunem ca în **determinarea tipului de producție al întreprinderii să se folosească rezultatele aplicării, la nivel de produse, a metodei indicilor globali**, deoarece ele oferă o imagine de ansamblu asupra tuturor stadiilor de fabricație a produselor, în cadrul fiecărui stadiu prezentînd importanța numai procesul tehnologic global, făcîndu-se abstracție de operațiile componente. Astfel, tipul de producție al întreprinderii rezultă în urma aplicării unui proces de decizie multicriterial, pe baza căruia un produs — sau o grupă omogenă de produse — este ales ca fiind varianta optimă, prin prisma valorilor efective ale indicilor globali.

În vederea aplicării acestui proces, precizăm că: **mulțimea variantelor este constituită din totalitatea produselor întreprinderii; mulțimea criteriilor este dată de indicii globali; coeficienții de importanță atașați sînt stabiliți de către decident, iar mulțimea criteriilor este formată din nivelul calculat al indicilor globali.**

Metodologia propusă a fost aplicată la o întreprindere industrială din municipiul Cluj-Napoca, ale cărei subunități de producție sînt organizate conform principiului de fabricație pe obiect.

Considerăm că aplicarea metodologiei propuse în vedere, întrucît informațiile necesare sînt ușor de obținut, nivelul întreprinderii este posibil în oricare întreprindere, întrucît informațiile necesare sînt ușor de obținut, fiind cuprinse în fișele tehnologice de fabricare a produselor (operații tehnologice, timpii normați, durata ciclului de fabricație), iar calculele pot fi efectuate folosînd mijloacele electronice de prelucrare a informațiilor.

asist. univ. Anca BORZA-DÂNCILĂ
Cluj-Napoca

Variante	Criterii			
	R1	R2...	Ri...	Rk
V1	C11	C12	C1i	C1k
V2	C21	C22	C2i	C2k
⋮				
Vj	Cj1	Cj2	Cji	Cjk
⋮				
Vn	Cn1	Cn2	Cni	Cnk
Coef. de importanță	K1	K2	Ki	Kk

Evaluarea consecințelor in probleme decizionale complexe

EFICACITATEA unei decizii considerată ca element subiectiv, determinat de condiții obiective, care condiționează a priori buna desfășurare a activității economice) este influențată de modul de fundamentare a acesteia. Multitudinea factorilor care concură la formarea unui rezultat necesită ca în procesul de luare a unei decizii să fie utilizat un sistem corelat de tehnici și procedee de lucru. La evaluarea consecințelor xijk pentru i variante, j criterii de decizie și k stări ale naturii, urmează a fi luate în considerare combinații ale factorilor de interacțiune și probabilitățile de îndeplinire a obiectivelor scontate în soluționarea problemei decizionale.

Modelarea proceselor decizionale de acest tip și rezolvarea modelului rezultat pot fi realizate eficace prin utilizarea tehnicii **VERT** (Venture Evaluation and Review Technique) de simulare cu ajutorul calculatorului a problemelor decizionale complexe reprezentate în rețea și modelate matematic. Criteriile decizionale considerate sînt: **timpul consumat, costul necesar și performanța generată.**

În construirea rețelei **VERT**, nodurile reprezintă puncte decizionale, iar arcele — activități din care se constituie problema decizională. Nodurile pot fi de simplă unire sau de separare a intrărilor și a ieșirilor logice ale rețelei.

Cele de unire logică sînt:

— **INIȚIAL (INIT)** pentru start al rețelei. Dacă intervin mai multe noduri de acest tip, tuturor li se atribuie aceleași valori de plecare;

— **ȘI (AND)** impune ca toate arcele de intrare să fie succesiv completate cu datele necesare continuării sensului rețelei;

— **ȘI PARȚIAL (PARTIAL AND)** necesită ca cel puțin un arc de intrare să fie succesiv completat (arcele de intrare să fie completate sau eliminate înaintea procesului ce-l presupun);

— **SAU (OR)** presupune un minim de un arc de intrare succesiv completat (fără a aștepta ca toate arcele să devină incidentale interior nodului).

Din categoria nodurilor de separare logică fac parte:

— **TERMINAL (TERM)** — ieșire logică — marchează sfîrșitul rețelei;

— **TOATE (ALL)** inițiază simultan procesul la toate arcele de ieșire;

— **MONTE CARLO (MC)** inițiază procesul la unul (și numai la unul) din arcele de ieșire, prin simulare iterată, folosind metoda Monte Carlo de obtinere a seriei de realizări ale variabilei aleatoare de descriere a proceselor și de obtinere a informațiilor privind repartiția variabilei;

— **FILTRU 1 (FILTER 1)** inițiază unul sau mai multe arce de ieșire, depinzînd de combinarea sau satisfacerea singulară a restricțiilor plasate la acest nod al arcelor de ieșire (restricțiile de mîrginire superioară și inferioară a consumului de resurse și a performanței scontate);

— **FILTRU 2 (FILTER 2)** este similar cu **FILTRU 1**, cu deosebirea că se asociază numai nodului **ȘI PARȚIAL** intrare logică;

— **FILTRU 3 (FILTER 3)** folosește restricții care nu sînt valori limitate (restricțiile pot fi inițiate la arcele de ieșire aferente).

Pe lângă cele două categorii menționate de noduri, rețeaua **VERT** mai apelează, în modelare, la noduri de pregătire și realizare a selecției;

ȘIR (QUEUE) are funcția de a transfera sensul rețelei în manieră de înșiruire;

— **SORT** transferă sensul rețelei de la arcele de intrare la cele de ieșire, cu sortarea consecințelor după ponderea consumului de resurse;

— **COMPARĂ (COMPARE)** selectează arcul de ieșire optimal pentru procesul aferent;

— **PREFERENȚIAL (PREFERRED)** implică preferința decidentului pentru unul din arce, avînd în vedere circumstanțe particulare referitoare la condițiile de procurare și utilizare a resurselor.

Fiecărui nod al rețelei i se atribuie timpul consumat, costul necesar și performanța generată. La arce, pe lângă valorile cumulate, se atribuie și valori primare. Atribuirea valorilor se face prin:

— distribuțiile statistice: uniformă, triunghiulară, normală, lognormală, gama, Weibull, exponențială (Erlang), Hi-pătrat, beta, Poisson, Pascal (geometrică), binomială și hipergeometrică, care pot fi utilizate în parte sau în total la modelul timpului, costului și performanței activităților;

— histogramme ale evoluției mărimilor ce caracterizează activitatea;

— relații matematice, dacă mărimile asociate activității depind de alte noduri și/sau arce care premerg activității respective.

După adaptarea problemei la modelarea **VERT**, în care arcele și nodurile reflectă nivelul de realism dorit, ea este pregătită pentru simulare.

Prin simulare **VERT** se creează sensul care traversează rețeaua de la nodul (nodurile) inițial(e) la nodul (nodurile) terminal(e), ceea ce semnifică experimentarea soluției pe baza modelului. Simularea într-un număr reprezentativ de iterații dă posibilitatea comparării rezultatelor și a selectării soluției optime după criteriile considerate și împrejurările particulare în care se ia decizia. La iterația i sînt asociate consecințele xijk, probabilitățile de realizare, indicatorii medii și al variației aferenți rezultatelor în contextul simulării. Compararea rezultatelor la nodurile terminale atestă succesul sau eșecul în soluționarea problemei decizionale, avînd în vedere riscurile luării unei decizii. Analiza rezultatelor se poate face la fiecare iterație, comparînd rezultatele în căutarea drumului optim față de drumul critic sau celelalte drumuri ale rețelei (cea mai dorită combinare a factorilor). În rețele cu un număr mare de arce, acestea pot fi descompuse în subrețele de evaluare îndeaproape a rezultatelor și înglobare a lor în rețeaua-sinteză. Prin programe de gestiune a datelor pe calculator, rezultatele intermediare și finale sînt afișate la imprimantă (terminal).

În exemplificarea procedurii de aplicare a tehnicii **VERT** s-a considerat problema decizională privind alegerea unei metode neconvenționale de producere a energiei electrice. Luînd în considerare resursele necesare (disponibile) și performanța generată, decidentul urmează a selecta una din metodele: fuziunea nucleară (**FU**), fistiunea nucleară (**FI**) și gazeificarea cărbunelui (**CO**). Analiza problemei se face pe trei stadii distincte ale aplicării metodelor: cercetarea-dezvoltarea (**CD**), construirea și selectarea stațiilor pilot (**PI**) și testarea finală (**SOC**).

Pentru faza **CD**, o instituție specializată estimează probabilitatea de succes în dezvoltarea a cel puțin uneia din cele trei metode, avînd în vedere: timpul global cerut și costul pe care îl implică realizarea întregului proiect: resursele financiare necesare pentru fiecare perioadă de 5 ani pe un orizont de timp de 20 de ani. Suma de bani necesară trebuie astfel determinată, încît în fiecare variantă să rezulte 75% șansă de a avea fonduri disponibile pentru perioada de 20 de ani și 90% șansă de a le avea pe cele necesare pentru fiecare perioadă de 5 ani. În plus, se dorește o repartizare uniformă a investiției. Instituția impune ca limite 7 ani și 70 de unități valonice (u.v.) pentru realizarea fazei. Insuccesul complet sau parțial (amînare, întîrziere) al fazei, prin prisma restricțiilor de timp și cost, va implica eșecul efortului de dezvoltare a celor trei metode.

Succesul complet al fazei **CD** face necesar ca o întreprindere de profil să construiască stațiile pilot (una pentru **CO**, cîte una selectată din două proiecte diferite pentru **FI** și din patru pentru **FU**) de generare a energiei electrice, să efectueze probele și să compare rezultatele. Necesarul de stații s-a stabilit în funcție de riscurile pe

care le implică aplicarea fiecărei metode: dezvoltarea fuziunii necesită crearea unui aliaj special care să reziste la temperaturi înalte; procesul fisionii implică problema scurgerilor radioactive ce trebuie eliminate la cel puțin unul din cele două concepte diferite ale stației pilot etc. Dacă stațiile pentru FI și CO nu reușesc, efortul de dezvoltare se abandonează. De asemenea, succesul fazei PI presupune ca cel puțin o stație pentru FU să reușească. Intrucît resursele sînt limitate, în faza SOC vor intra numai două din cele trei concepte, cu probabilitățile de 0,72; 0,88; 0,93 pentru ca procesele fuziunii, fisionii și, respectiv, gazeificării cărbunelui să treacă testul de șoc. În selecția finală între cele două metode rămase în competiție, avînd în vedere resursele disponibile și necesare fiecăreia, decidentul preferă celelalte metode procesul fuziunii, iar procesul fisionii este preferat celui de gazeificare a cărbunelui.

Datele simulării au atestat o probabilitate de 94,8% ca una din cele trei metode studiate să aibă succes în dezvoltare ($FU+FI+CO = 7,1+33,6+54,1$). Șansa de insucces este de 1% în faza a doua (PI), de 4% în faza a treia (SOC) și tinde spre zero în prima fază (CD).

Distribuția frecvențelor cumulate în rețea a indicat că întregul proiect va fi terminat între 11 și 17,5 ani (14,9—17 ani în 96% din observații), iar costul se va cifra între 223 și 509 u.v. (223—327 în 85% din observații). Rezultatele a 1000 de iterații au dat un nivel de încredere de 90% pentru bugetul scontat al costurilor primei perioade și de 75% pentru proiectul integral. Sumele vizate pe perioadele 1—4 sînt de 201, 62, 23, 14 u.v., iar pentru întreaga perioadă de 300 u.v.

Scenariile care rezultă prin aplicarea tehnicii VERT oferă decidentului un cîmp larg de soluții pentru o gamă variată de combinații ale factorilor de acțiune în rezolvarea unor probleme complexe, cum sînt: îmbunătățirea sistemelor de transport feroviar, elaborarea de programe privind controlul alimentației, selectarea tehnologiilor de producție (iar în agricultură — de cultură a plantelor).

Dumitru OPREAN

Victoria OPREAN

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Cluj-Napoca

Perfecționare profesională

Integrarea în producție a inginerilor stagiați

ESTE bine cunoscut statutul cu totul aparte — nu numai profesional, ci și socio-uman — pe care absolventul de învățămînt superior îl capătă la încadrarea în muncă. Activitatea din facultate — procesul de instruire și de asimilare a unor cunoștințe de specialitate — se deosebește destul de net de ceea ce întâlnește absolventul la locul de muncă, activitatea de producție fiind pentru el un domeniu nu numai inedit (căci practica în producție din timpul studiilor îl familiarizează doar cu o paletă foarte limitată a problematicii acesteia), ci și deosebit de complex, dificil de descifrat în lipsa unei orientări și a unei introduceri dirijate și sprijinite în miezul noii realități. Este drept că pentru această introducere și adaptare există cadrul legal-organizatoric al perioadei de stagiatură. Dar această etapă capătă uneori interpretări neadecvate, care o lipsesc de specificul și finalitatea esențială — aceea de a-l ajuta pe tânărul specialist să se integreze rapid, multilateral și eficient în producție în muncă, în viața colectivului.

Consider integrarea în producție a absolvenților de facultate ca un proces se depășește perimetrul strict al încadrării în muncă și al desfășurării unei activități limi-

tată la îndeplinirea disciplinată a sarcinilor de serviciu. Adevărata integrare — și nu numai a inginerului stagiar — are un conținut mult mai bogat, mai nuanțat, necesitînd multă atenție pentru aspectul social-uman, pentru identificarea trăsăturilor individuale ale personalității și punerea în valoare nu numai a cunoștințelor dobîndite în școală, ci și a calităților manifeste sau latente, capabile să le potențeze — elan tineresc, aspirații și dorință de afirmare pe plan profesional și social.

Intr-o astfel de viziune, Ministerul Construcțiilor Industriale — pe baza unei analize temeinice (sprijinită și pe utilizarea unor tehnici și procedee sociologice: chestionarul, discuția, observația directă) a situației existente, a tras concluzia fundamentată privind necesitatea unei preocupări mai directe, mai adecvate, organizată într-o perspectivă amplă și cuprinzătoare, pentru integrarea mai rapidă și mai eficientă a tinerilor specialiști stagiați în cadrul și în unitățile de construcții, instalații-montaj, mecanizare și producție industrială.

Dealtfel, încă din anul 1977 ministerul a elaborat și pus în aplicare noi norme privind activitatea în perioada de stagiatură a absolvenților de învățămînt superior în vederea formării lor ca specialiști competenți, începînd de la conducerea a diferite formații de lucru și a proceselor tehnologice.

Experiența celor cîțiva ani de aplicare a normelor a arătat că ele sînt necesare, dar nu suficiente pentru obținerea rezultatelor vizate. Ca atare, direcția de specialitate din minister a decis organizarea unui program special de perfecționare, în cadrul Centrului de organizare și cibernetică în construcții, adresat tinerelor cadre tehnice — idee materializată de către un colectiv pluridisciplinar de specialiști din C.O.C.C.

În decursul anului 1982 au fost organizate deja șase serii, cu participarea a peste două sute de cursanți.

Programul de integrare complex și eficient în producție a inginerilor și subinginerilor stagiați se deosebește de programele „clasice” de perfecționare, organizate de centrul nostru, nu numai prin finalitate, ci și prin conținutul și structura sa tematică, prin felul în care aceasta a fost concepută și realizată, prin modul de desfășurare (de exemplu, sînt antrenanți nu mai puțin de 20 de lectori, dintre care aproape jumătate specialiști din trusturi, din alte unități, din institute de cercetare și proiectare).

La alcătuirea lui s-a pornit de la constatarea că, dacă tinerii ingineri sînt deja formați pentru muncă, în sensul competenței profesionale, ei nu sînt suficient de bine pregătiți pentru producție, ținînd seama de multitudinea și complexitatea problemelor cu care vor fi confrunțați.

Astfel, este necesar ca ei să se familiarizeze cu aspectele concrete ale conducerii și organizării unităților de construcții. Intrucît, în cîțiva ani, tânărul inginer este promovât, de regulă, în funcții de conducere. Însușirea unor cunoștințe, chiar succint prezentate, despre tehnica de calcul și sistemul integrat de conducere a producției de construcții-montaj (SICOP) — elaborat de C.O.C.C. și omologat la nivel de ramură — își găsește justificarea în faptul că, și în construcții, informatica pătrunde cu repeziciune, acoperind activități dintre cele mai diverse, extinzîndu-se la tot mai multe unități. Dealtfel, înseși sistemele noastre informatică trec acum printr-o etapă de perfecționare și de adaptare mai operativă la necesitățile concrete și variate ale utilizatorilor; la capătul acestui proces, SICOP nu numai că își va spori eficiența, dar prin aceasta va căpăta în mod sigur o „audiință” sporită în cadrul unităților de construcții. Un alt grup de teme se referă la aspecte mai puțin familiare cadrelor tehnice în general (n-ar fi lipsit de interes dacă s-ar discuta despre oportunitatea abordării lor în cadrul programelor Institutelor de învățămînt tehnic superior), cum sînt relațiile interumane în procesul muncii, comunicarea eficientă, elemente de ergonomie, probleme ale creativității și ale stimulării capacității de concepție a inteligenței tehnice ș.a., toate privite ca factori și componente ale integrării.

Programul cuprinde, în interferența lor strânsă cu problemele tehnice, și unele teme economice actuale cum ar fi aplicarea și funcționarea noului mecanism economico-financiar în construcții-montaj, aprovizionarea tehnico-materială, economisirea resurselor energetice și materiale etc.

Un număr însemnat de ore au fost rezervate noilor tehnologii și altor aspecte tehnice de specialitate, prezentate cu precădere pe teren — pe șantiere, în unități productive și de cercetare.

În sfârșit, ținând seama de o necesitate subliniată în repetate rânduri de către secretarul general al partidului în program au fost introduse și câteva teme referitoare la perfecționarea pregătirii profesionale, cu scopul de a însuși tinerelor cadre de specialitate convingerea că trebuie să continue a studia, a-și ridica nivelul profesional pe tot parcursul activității, ca una din condițiile sine qua non pentru creșterea contribuției lor la rezolvarea eficientă și creșterea sarcinilor, la dezvoltarea pe mal departe a potențialului tehnic existent în ramură, a propriei lor personalități. În plus s-a avut în vedere că acești tineri vor putea fi utilizați ei înșiși, cu succes, în activitatea de instruire, reciclare și perfecționare a personalului muncitor de pe șantiere.

Programul, cu o durată de două săptămâni, se încheie cu o dezbateră deschisă privind modul în care absolvenții își desfășoară activitatea în perioada de stagiatură; totodată, în cadrul evaluării programului se pun în discuție utilitatea acestuia, posibilitățile de îmbunătățire, se formulează opinii critice și sugestia pentru îmbunătățirea tematicii.

Am reținut ca demne de subliniat unele idei mai importante — definind situații reale, concrete — exprimate de cursanți.

În ceea ce privește activitatea desfășurată în perioada de stagiatură, a rezultat un lucru deosebit de semnificativ: normele elaborate de către minister, obligatorii pentru unități, se aplică nu dogmatic, ad literam, ci în spiritul lor, ceea ce creează o înfinitate de posibilități de integrare, de la caz la caz, a stagiatarilor. Ceea ce ar fi de reproșat unor trusturi și unor subunități este faptul că în marea majoritate a cazurilor, stagiatarilor nu le sînt aduse la cunoștință aceste norme, lipsindu-i astfel de informațiile strict necesare privind drepturile și obligațiile lor.

Un alt aspect relevant îl constituie dorința efektivă a stagiatarilor de a se face utili din primele luni de activitate, valorificându-se și valorificându-și cunoștințele. Reușita acestor încercări depinde însă, firesc, de atitudinea factorilor implicați în integrarea stagiatarilor în muncă, în colectiv. În acest sens, o deosebită importanță are preocuparea conducerii unităților și a compartimentelor de specialitate, pentru a-l primi pe tânărul specialist ca pe un „oaspete așteptat“, luînd în considerare toate coordonatele universului său de **trebuie profesional** (afirmare, valorificarea cunoștințelor), **sociale** (locuință, condiții de instruire, activități extraprofesionale organizate etc.) și **morale** (nevoia de colectiv, de stimă și apreciere, de îndrumare și sprijin). Modul în care stagiatarul este privit de către șefii ierarhici se reflectă direct în felul în care apare el în fața muncitorilor din subordine și a altor oameni ai muncii din șantier.

Din discuțiile cu cursanții a rezultat că nu puține sînt cazurile în care stagiatarul este trimis direct la un loc de muncă, fără a fi informat în detaliu despre profilul activităților și sarcinilor specifice trustului, grupului de șantier, șantierului. Unii stagiari sînt încadrați în muncă care nu corespond pregătirii și posibilităților lor profesionale, aspirațiilor lor, necesităților reale — actuale și de perspectivă — ale unității, iar evoluția lor nu este urmărită și orientată îndeaproape.

În astfel de situații este evident că potențialul profesional nu este valorificat eficient, nerealizîndu-se pe deplin nici atașamentul stagiatarului față de viitoarea muncă și față de unitatea în care lucrează.

Integrarea trebuie să fie rodul unor eforturi conjugate ale unității și ale specialistului, profitabile, în cele din urmă, ambelor părți; ea trebuie să se reflecte în încheierea cu succes a perioadei de „acomodare“, în desfășurarea activității tinărului inginer sau subinginer — ca să spunem așa — „la parametrii proiectați“ și chiar deasupra acestora.

Constantin CHIFANE-DRĂGUȘANI
C.O.C.C. — București

Eficiența economică a utilizării roboților

POTRIVIT definiției adoptate de Institutul pentru roboți din Statele Unite, robotul este un „manipulator reprogramabil, multifuncțional, conceput pentru a mișca materiale, piese, scule sau dispozitive specializate, prin mișcări variabile programate, în executarea unei varietăți de sarcini“.

În cartea sa „Introducere în robotică“, ce va fi publicată anul acesta în S.U.A., profesorul american de management Robert A. Ulrich consideră că robotul reprezintă o nouă tehnologie, care va remodela modul în care gândim și lucrăm (se apreciază că ea are un potențial mai mare de a spori productivitatea muncii, decît orice altă dezvoltare tehnologică intervenită de la introducerea utilizării energiei electrice). Utilitatea sa maximă se obține nu prin înlocuirea unui muncitor într-un proces tehnologic care în rest rămîne neschimbat, ci prin integrarea roboților într-o uzină complet automatizată, pentru a scuti omul de muncile repetitive și a-i mări capacitatea de a produce. (În Japonia, la fabrica Fujitsu Franuc, roboții lucrează 24 de ore din 24 la construirea altor roboți).

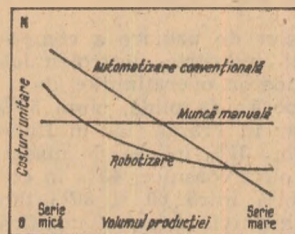
Trebuie să se țină seamă că atunci cînd robotul lucrează sincronizat cu alte mașini comandate de calculatoare, eventuala defectare a lui sau a altei mașini scoate din funcțiune, pînă la remedierea panei, întregul sistem. Aplicarea roboților industriali apare, deci, nejustificată economic atunci cînd raportul între durata de depanare și intervalul de funcționare normală între două defectări este mai mare de 2%.

Autorul prezintă considerații interesante cu privire la eficiența economică a utilizării roboților. Un prim factor de luat în considerație este reducerea previzibilă — continuă și rapidă — a costului acestora (determinată de trecerea de la construirea de unicat la producția lor în serie, de perfecționarea tehnologiilor de proiectare, de lăinierea microcalculatoarelor ce intră în alcătuirea sistemelor de comandă ale roboților), în condițiile creșterii costului manoperei pe care o pot înlocui. Pentru a fi efektiv competitiv cu munca omului, roboții trebuie însă rezervați producției în serie mare, întrucît la seria mică, cheltuielile de reprogramare și cele pentru S.D.V.-uri devin prohibitive.

În schemă sînt sugerate raporturile generale între volumul producției și costul unitar pentru munca omului (operator la o mașină clasică), utilizarea roboților și automatizarea convențională.

După cum se observă din schemă, la seriile foarte mari (fabricarea pe o durată lungă a aceluiași produs), automatizarea convențională — cum ar fi echipamentul de transfer pentru asamblare — este mai eficientă decît folosirea roboților.

Un calcul economic exemplificativ efectuat de autor se referă la roboții pentru operații de vopsitorie, care prezintă următoarele principale avantaje în comparație cu munca omului: pot funcționa în medii mai adecvate ce-

rințelor tehnologice ale lucrării (de pildă, temperaturi mai înalte), ceea ce asigură o mai bună calitate; cheltuielile pentru menținerea mediului sînt mai mici; necesarul de ventilație și iluminat este redus la minimum; nu se pun condiții limitative în ce privește nivelul zgomotului; funcționarea este continuă, neafectată de restricțiile specifice factorului uman; datorită gradului ridicat de acuratețe și precizie în executarea mișcărilor repetitive, stratul de vopsea aplicat este uniform, se elimină vopsirea în exces și, deci, pierderile de material și risipa de energie.

Prețul actual al roboților de vopsitorie este în S.U.A., în funcție de gradul de complexitate, situat între 1 600 și peste 600 000 de dolari. Exemplul ia ca bază un preț de achiziție de 90 000 dolari, o durată de serviciu (considerind o uzură morală liniară) de 7 ani și un nivel al cheltuielilor de întreținere de 1,75 dolari pe ora de funcționare. Elementele calculului sînt redată în tabel (în dolari).

	Funcționare în:	
	1 schimb	2 schimburi
Cheltuieli de investiție		
Costul robotului și accesoriilor	(a) 90 000	90 000
Cheltuieli de instalare	(b) 10 000	10 000
Total a + b =	(c) 100 000	100 000
Cheltuieli anuale		
Uzură = c ÷ 7	(d) 14 285	14 285
Cheltuieli de întreținere	(e) 3 500	7 000
Cheltuieli de funcționare (energie) și programare	(f) 3 500	7 000
Asigurare	(g) 2 000	2 000
Total d + e + f + g =	(h) 23 285	30 285
Economii anuale		
Economii de materiale	(i) 12 000	24 000
Economii la salarii și la alte cheltuieli pentru personal (în funcție de nivelul retribuiri)		
varianta 1	(j ₁) 20 000	40 000
varianta 2	(j ₂) 30 000	60 000
varianta 3	(j ₃) 40 000	80 000
Total economii anuale = (i+j _n)-h		
varianta 1	8 715	23 715
varianta 2	18 715	53 715
varianta 3	28 715	73 715

La funcționarea în două schimburi, investiția se amortizează în 1,3—3 ani.

paletelor pentru o astfel de evoluție; ele pot fi însă valorificate optim numai printr-o concepție adecvată de organizare, adaptată tehnologiei. Atelierele flexibile (celele ce grupează mașini specializate, roboți, procesoare și un minicalculator) sînt o soluție de vîrf, dar și alte formule, mai puțin complexe, pot da rezultate satisfăcătoare; de pildă, asigurarea flexibilității prin suplețea circulației componentelor (unele posturi de lucru sînt comune tuturor produselor, altele, sînt specializate, iar piesele sînt vehiculate — pe palete codificate, pentru identificarea și repartizarea automată — cu ajutorul unei instalații de transfer liber în buclă închisă, prevăzută cu derivații, un fel de „circuite speciale“ care deservesc anumite posturi. Atunci cînd operațiile elementare au o durată mai scurtă decît timpul de transfer, sau cînd repetarea lor face posibilă utilizarea unor capete de lucru multioperații (cu mai multe unelte în funcționare simultană ori succesivă), este avantajos să se grupeze la un singur post de lucru automatizat cit mai multe operații (așa cum se procedează în cazul centrelor de prelucrare).

Automatizarea operațiilor de montaj este condiționată și de conceperea — sau reconceperea — în acest sens a produselor și a componentelor lor (ceea ce implică un important efort de proiectare), pentru a nu solicita un grad de finețe a minuirilor, pe care — spre deosebire de om — mașina, oricît de sofisticată, încă nu-l poate asigura.

Pregătirea cadrelor pentru noile tehnologii

Combinatul de laminate din oțel de la Wuhan, cel mai mare din R.P. Chineză, a intrat în funcțiune cu întreaga capacitate, iar la atingerea parametrilor proiectați, producția sa va înlocui anual importuri în valoare de un miliard de dolari. Încă în 1981 s-au obținut beneficii echivalente cu mai mult de o zecime din valoarea totală a investiției. Echipamentul tehnologic, în cea mai mare parte importat din R.F. Germania și Japonia, corespunde nivelului actual al tehnicii mondiale, iar funcționarea lui este controlată automat de 25 de calculatoare de proces. În vederea însușirii tehnologiilor respective, complet noi pentru R.P. Chineză, încă de la începerea construcției (în 1975), circa 350 de muncitori și cadre tehnice au fost trimiși la specializare în uzine japoneze și vest-germane; ulterior, 1500 de cadre au fost pregătite în licee industriale și facultăți de profil, 2600 în oțelării din alte orașe ale țării și 5000 în vechile capacități siderurgice din Wuhan, astfel încît la începerea probelor primelor noi instalații, în 1978, ei au putut fi testați și încadrați pe posturile adecvate, constituind astăzi eșalonul principal al efectivului de peste 22 mii de oameni al combinatului.

Congres mondial de securitatea muncii

La Ottawa, capitala Canadei, va avea loc, în intervalul 8—11 mai a.c., al 10-lea Congres mondial de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale (penultima ediție a acestei manifestări a fost găzduită de România). Tema — „Noi orizonturi pentru securitatea și igiena muncii“ — va fi dezvoltată sub următoarele aspecte: necesitatea ca evoluția în domeniul tehnologiilor, al fabricării și utilizării noilor materiale și produse să țină seama de imperatiile de securitate și igiena muncii, de ergonomie și protecție a mediului; importanța unui program complet și detaliat de igiena și securitatea muncii la nivel de întreprindere; utilizarea unor servicii de informare documentară în domeniu.

Redactor coordonator : Dorin CONSTANTINESCU

● Rugăm cititorii și colaboratorii revistei să-și noteze noile numere de telefon ale redacției : * 59 20 60 * 59 22 70 * 59 21 92.

DOCUMENTAR EXTERN

Automatizarea lucrărilor de asamblare

Progresul tehnologic al proceselor de uzinare a componentelor în construcția de mașini, industria electrotehnică și electronică face să crească ponderea operațiunilor de asamblare în consumul de manoperă: de pildă, circa 53% în Statele Unite, un nivel similar în Franța, iar în Italia — 32% în industria automobilelor, 31% în cea de mașini agricole, 23% în cea de aparate electrocasnice, 43% în cea electromecanică, ceea ce reprezintă între 60 și 80% din numărul muncitorilor direct productivi. Aceasta justifică atenția crescîndă ce se acordă automatizării lucrărilor de asamblare.

Previțiunile specialiștilor diferă, totuși chiar și cele mai moderate au în vedere, pentru anul 1990, un grad de automatizare de 30—50% (la ora actuală, în Franța de pildă, 40% din produsele industriilor menționate sînt asamblate manual, 47% semiautomat și 13% automat — ultima cifră reprezentînd un sfert din volumul produselor de serie mare). Electronica și informatica reprezintă princi-

Agenda consiliilor populare

Eliberarea autorizațiilor pentru executarea lucrărilor de amenajări și extinderi la fondul de locuințe existent

Art. 2, I, lit. a din Decretul nr. 144/1958, prevede faptul că pentru lucrările de reconstruire, transformare, adăugire sau reparare a clădirilor de orice fel este necesară obținerea unei autorizații eliberate de organele competente. În acest sens dispozițiile actului normativ citat interzic începerea lucrărilor mai înainte de a se fi obținut autorizația amintită precum și executarea unor lucrări care ar încălca prevederile cuprinse în autorizație.

Dacă modalitățile concrete de executare a lucrărilor înscrise în autorizație pot îmbrăca forme variate, autorizația de efectuare a unor lucrări de construcții, necesară, potrivit articolului mai sus citat, se eliberează pe baza unui aviz tehnic, ambele emițându-se de comitetul (biroul) executiv al consiliului popular. Asupra naturii juridice a acestui aviz tehnic ca și asupra altor aspecte privind eliberarea autorizațiilor pentru executarea lucrărilor de amenajări și extinderi la fondul de locuințe existent, în rîndurile ce urmează.

Decizia nr. 607/1982 a Comitetului executiv al C.P.M.B. prevede faptul că asupra fondului vechi de locuințe pot fi executate o serie de lucrări de extindere constînd în amenajarea unor dependențe (grupuri sanitare, bucătării, cămări) sau a unor spații de locuit numai „dacă acestea se justifică în funcție de situația locativă a proprietarului construcției și a familiei sale așa cum este definită în art. 5 alin. 2 din Legea nr. 5/1973”.

Din lecturarea textului mai sus amintit apare, în mod firesc, următoarea întrebare: care sînt limitele în care proprietarul unei locuințe din fondul vechi de construcții poate, prevalîndu-se de prevederile mai sus amintitei decizii, să procedeze la efectuarea unor lucrări de extindere?

O primă limitare a drepturilor instituite prin Decizia nr. 607 din 6 aprilie 1982 a C.E. al C.P.M.B. este chiar aceea care rezultă din textul mai sus citat și anume aceea că lucrările de extindere se pot executa numai în funcție de situația locativă a proprietarului și a membrilor familiei sale, de modul în care spațiul ce îl deține în proprietate o anumită persoană și familia sa se încadrează în dispozițiile legale privind normarea suprafețelor locative proprietate personală.

În legătură cu normarea suprafețelor locative aflate în proprietatea persoanelor fizice trebuie menționat faptul că aceasta este reglementată de două texte de lege diferite a căror aplicare coroborată ar putea duce la nașterea unor contradicții în activitatea organelor chemate să eli-

bereze autorizațiile de construire cerute de către Decizia nr. 607/1982.

Cele două texte în discuție sînt: unul — art. 60 din Legea nr. 5/1973 care arată faptul că la determinarea nevoilor de locuit se are în vedere ca fiecare membru de familie să-i fie asigurată cîte o cameră și, deosebit de aceasta, încă cel mult două camere, precum și prevederile pct. 8 al anexei 6 la D. nr. 216/1981 care statuează faptul că locuințele cu 4 camere pot fi contractate sau vindute din fondul locativ de stat numai familiilor cu cel puțin doi copii, iar cele cu 5 camere familiilor cu trei sau mai mulți copii. În ambele situații noțiunea de familie este înțeleasă în sensul art. 5 alin. 2 din Legea nr. 4/1973 (soț, soție și copii minori).

Avînd în vedere cele de mai sus urmează ca, de exemplu, o familie compusă din soț, soție și un copil minor care are în proprietate o locuință din fondul vechi de construcții compusă din 3 camere va putea cere și obține, în sistemul instituit de Legea nr. 5/1973 art. 60, autorizație în vederea executării unor lucrări de extindere și amenajare a încă două camere, fapt care este însă prohibit prin prevederile textului pct. 8 din anexa 6 la D. nr. 216/1981. Față de această situație apare în mod firesc întrebarea: care din cele două texte își găsească aplicare în momentul în care se procedează la eliberarea autorizației cerute de Decizia nr. 607/1982.

În opinia noastră, avîndu-se în vedere economia generală a deciziei amintite considerăm că în acest caz își găsește aplicarea numai textul art. 60 din Legea nr. 5/1973. Astfel, intenția organului emitent al deciziei a fost aceea de a crea celor ce locuiesc în apartamente din fondul vechi de locuințe o situație mai bună, știut fiind că la imobilele în discuție nu au fost adoptate întotdeauna, din diferite motive, soluțiile arhitectonice optime, ceea ce a dus la consecința că, deși din punct de vedere al numărului de camere unele apartamente par a satisface cerințele de confort, totuși, prin suprafața și dotările lor, imobilele în discuție nu asigură întotdeauna nici chiar strictul necesar de spațiu și funcționalitate. Un alt argument în favoarea opiniei mai sus exprimate constă în aceea că normele de spațiu prevăzute la pct. 8 din anexa 6 la Decretul nr. 216/1981 sînt edictate în vederea unei folosiri raționale a creditelor acordate de către stat. Or, în cazul înlesnirilor create celor ce locuiesc în apartamente din fondul vechi prin Decizia nr. 607/1982, nu se pune problema acordării unor credite și deci nici problema unei raționale folosiri a acestora.

O a doua limitare a drepturilor instituite prin decizia despre care facem vorbire rezultă din coroborarea prevederilor acesteia cu textul art. 52 din Legea nr. 4/1973, text care prevede obligativitatea persoanelor ce dobîndesc o a doua locuință proprietate, de a înstrăina una din ele în termen de 1 an de la dobîndire. Articolul 52 din Legea nr. 4/1973 își găsește aplicarea nu numai în cazul în care persoana respectivă are în proprietate două locuințe la adrese diferite ci și în cazul în care un proprietar

persoană fizică deține un singur imobil, la o singură adresă, dar care este formată din două unități locative. În determinarea noțiunii de „o unitate locativă” singurul text care ne stă la dispoziție este acela al art. 8 din Legea nr. 4/1973, articol care prevede că: „Prin locuință, în sensul prezentei legi, se înțelege suprafața locativă care cuprinde una sau mai multe camere de locuit, cu dependențe aferente, formând o unitate locativă de sine-stătătoare, determinate ca atare prin construcția sa”.

În lumina textelor de lege mai sus amintite apare în mod evident faptul că cei care locuiesc în apartamentele din fondul vechi de locuințe și solicită acordarea unei autorizații pentru lucrări de extindere și amenajări în baza Deciziei nr. 607/1982 o vor putea obține numai dacă, prin lucrările ce urmează a le efectua, nu s-ar crea două unități locative în cadrul imobilului pe care îl deține. Pe de altă parte nici organele competente a acorda autorizația în discuție nu vor putea proceda la eliberarea acesteia decît după o atentă verificare a îmbunătățirilor pe care proprietarul urmează a le aduce apartamentului său, verificare ce va avea ca scop eliminarea posibilității construirii de două unități locative.

Autorizațiilor de construire eliberate în condițiile amintitei reglementări le sint aplicabile dispozițiile Legii nr. 58/1974, privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, Decretului nr. 144/1958 privind reglementarea eliberării autorizațiilor de construire, reparare și desființare a construcțiilor, precum și ale Legii nr. 8/1977 privind asigurarea durabilității, siguranței în exploatare, funcționalității și calității construcțiilor. Astfel, autorizațiile de construire vor fi eliberate, la cererea solicitanților, de comitetele executive ale consiliilor populare ale sectoarelor municipiului București numai în situațiile cînd condițiile tehnice permit executarea acestora compact, prin alipire la clădirile existente; lucrările, inclusiv supraetajările vor fi proiectate și realizate cu respectarea strictă a regimului de înălțime și aliniere stabilit pentru zona respectivă și cu obținerea prealabilă a avizului Inspectoratului general de stat pentru investiții, construcții, pentru cazurile stabilite de lege; soluțiile de încălzire a spațiilor realizate prin amenajări, extinderi, se va realiza numai prin combustibil solid etc.

Metodologic, autorizațiile de efectuare a lucrărilor de construcții prevăzute de Decizia nr. 607/1982, se eliberează numai pe baza unui aviz tehnic emis de aparatul de specialitate al organului local al administrației de stat, prin care se exprimă — acordul de principiu cu privire la efectuarea lucrării, după care, depunîndu-se documentația tehnică a execuției propriu-zise se eliberează de către comitetul executiv al consiliului popular competent autorizația prevăzută de lege. Se constată, așadar, că avizul tehnic, este un act de dispoziție, avînd valoarea unei autorizații prealabile autorizației finale prevăzute de lege, retragerea nejustificată a acestuia, producînd efecte juridice între părți ce intră sub incidența Legii nr. 1/1967. Într-o asemenea speță, asupra căreia Suprema instanță s-a pronunțat prin Decizia nr. 15/1980, reclamanții, persoane fizice, au cerut organului administrativ competent aprobarea efectuării unor lucrări de construcții (separarea accesului de la holul parterului la etajul clădirii), deci aprobarea unor lucrări pentru care, potrivit art. 2 din Decretul nr. 144/1958 este necesară autorizarea din

partea organului administrativ competent. Tribunalul Suprem a considerat că avizul tehnic, fără de care nu se poate elibera autorizația finală, este un act de dispoziție, avînd valoarea unei autorizații prealabile autorizației finale, ambele avînd caracterul unor acte administrative, fiind producătoare de efecte juridice și intrînd sub incidența Legii nr. 1/1967. Prin urmare, retragerea nejustificată a avizului tehnic, poate fi cenzurată de instanțele judecătorești, fără a se putea susține că avizul tehnic, are caracterul unui simplu act pregătitor și că numai autorizația finală este producătoare de efecte juridice (Dec. 15/1980 a Trib. Sup., în cupunerea prevăzută de art. 39 alin. 2 și 3 din Legea pentru organizare judecătorească, în Culegere de Decizii ale Trib. Sup. pe anul 1980, Ed. științifică și enciclopedică, Buc. 1982, p. 198).

Cererile pentru eliberarea autorizațiilor de construire avînd întreaga documentație legală, se vor rezolva în cel mult 15 zile de la înregistrarea lor. În cazul în care, cu privire la efectuarea lucrărilor solicitate, există un litigiu, autorizația se eliberează numai după terminarea procesului și numai dacă acțiunea petiționarului a fost admisă. Autorizațiile de construire își pierd valabilitatea dacă în termen de 1 an de zile de la eliberarea lor, lucrările autorizate nu au fost începute. În cazul în care titularii autorizației de construire au fost împiedicați din motive de forță majoră de a-și valorifica, în termen de 1 an, autorizațiile obținute și dacă toate condițiile inițial considerate nu au suferit nici o schimbare, organul administrativ emitent poate acorda o prelungire a valabilității acestora cu încă cel mult 1 an, termen ce curge de la data la care a încetat împiedicarea.

Taxele datorate eliberării autorizațiilor de construire transformare, adăugire etc. în cuantumul prevăzut de art. 27, pct. 1 din D. nr. 425/1981, se plătesc înainte de eliberarea autorizațiilor, dovada plății taxei păstrîndu-se la organul administrativ emitent. Pentru prelungirea, în condițiile arătate, a valabilității autorizațiilor, taxa este de 25 la sută din taxa datorată inițial la eliberarea acestora.

Vasile ILIE
Sorin MUNTEANU

Contabilitate—finanțiar

Repartizarea pe persoane a despăgubirilor în cazurile de răspundere materială colectivă pentru pagubele în gestiuni

În activitatea de control financiar și expertiză contabilă se întîlnesc, destul de frecvent, unele confuzii și aplicări eronate ale reglementărilor legale în vigoare privitoare la repartizarea pe persoane a despăgubirilor în cazurile de răspundere materială colectivă pentru pagubele din gestiuni.

În cele ce urmează vom prezenta reglementările legale în legătură cu care se fac confuzii și erori, precum și

interpretările ce urmează a fi date atunci când apar astfel de cazuri în practică.

Răspunderea materială colectivă intervine în situațiile prevăzute de art. 27 din Legea nr. 22/1969 și anume când paguba în gestiuni a fost cauzată de gestionar împreună cu un alt încadrat în muncă (sau mai mulți încadrați în muncă) al organizației socialiste, caz în care ei răspund integral, fiecare în măsura în care a contribuit la producerea pagubei (alin. 1). Dacă nu se poate determina măsura în care fiecare gestionar sau coparticipant a contribuit la producerea pagubei, despăgubirea se repartizează între cei în cauză proporțional cu câștigul mediu al fiecăruia pe ultimele 3 luni; în cazul pagubei constatate într-o gestiune în care manipularea bunurilor se face în colectiv de mai mulți încadrați în muncă sau în schimburi succesive, fără predare de gestiune între schimburi, despăgubirea se repartizează și proporțional cu timpul lucrat de fiecare, de la ultima inventariere, în gestiunea în care s-a produs paguba (alin. 2).

Codul muncii prevede, în ce privește răspunderea materială colectivă, la art. 105, că atunci când paguba a fost cauzată de mai multe persoane, răspunderea fiecăreia se stabilește ținându-se seama de măsura în care a contribuit la provocarea ei (alin. 1). Dacă măsura în care fiecare a contribuit la provocarea pagubei nu poate fi determinată, răspunderea fiecăreia dintre persoane se stabilește proporțional cu salariul ei tarifar de încadrare net de la data constatării pagubei și, dacă este cazul, și în funcție de timpul lucrat de la ultima inventariere a bunurilor (alin. 2).

Pentru aplicarea corectă a prevederilor legale amintite anterior, acestea trebuie coroborate și interpretate în raport cu modificările legislative la zi, așa cum se arată în continuare.

În primul rând, trebuie ținut seama de faptul că prevederile conținute în art. 105 (2) din Codul muncii, care se referă în mod special la gestiuni, modifică implicit prevederile conținute în alin. 2 al art. 27 din Legea nr. 22/1969, astfel că, în toate cazurile de răspundere materială colectivă, cota-parte a fiecăreia dintre persoane se stabilește proporțional cu retribuiția tarifară de la data constatării pagubei și, dacă este cazul, și în funcție de timpul lucrat de la ultima inventariere a bunurilor în gestiunea în care s-a produs paguba.

Noțiunea de „salariu tarifar de încadrare net” trebuie înlocuită și actualizată corespunzător prevederilor art. 211 din Legea nr. 57/1974 (republicată), cu aceea de „retribuție tarifară”.

În retribuiția tarifară se includ, atunci când este cazul, pe lângă retribuiția lunară stabilită pe categorii și funcții, și sporurile de 5—25% ce se acordă personalului cu funcții de execuție și cel operativ care prin natura muncii lucrează peste programul normal de lucru, în condițiile și pentru funcțiile sau meseriile arătate detaliat în anexă nr. 10 la Decretul nr. 100/1979, cum sînt, spre exemplu:

— Administratorii, proiecționiștii, supraveghetorii de sală, controlorii de bilete, plasatorii, îngrijitorii la cinematografele care prezintă mai mult de 4 spectacole pe zi...; — care primesc un spor de pînă la 25%.

— Personalul utilizat în campania de achiziții, preluare,

recepție, prelucrare, industrializare și valorificare a legumelor, fructelor, strugurilor... precum și cel de la activitatea de pregătire a produselor pentru export; șefii de depozit, magazinerii principali, magazinerii și muncitorii utilizați la manipularea materialelor din cadrul unităților Rezervelor de Stat...; personalul operativ, muncitorii și îngrijitorii care lucrează la cantine într-un singur schimb...; — care primesc un spor de pînă la 20%.

— Personalul B.N.R.S.R. care colectează și transportă valori; macaragii de la depozitele și rampele de încărcare-descărcare...; — care primesc un spor de pînă la 10%.

— Personalul navigant al întreprinderilor comerciale din județul Tulcea, al unităților industriale, de materiale de construcții..., de pe navele NAVICOOP și Danubiana și șalupele Uniunii județene a cooperăției de consum Tulcea...; — care primesc un spor de pînă la 5%.

Prin „timp efectiv lucrat” se înțelege timpul exprimat în zile (sau ore) lucrătoare (nu calendaristice), exclusiv concediile de orice fel, învoiriile, absențele etc., care este înscris ca atare în statele de plata retribuțiilor din perioada de la ultima inventariere pînă la data constatării pagubei. În cazul când la data constatării prejudiciului unul sau mai mulți dintre gestionarii sau coparticipanții nu sînt încadrați în muncă, se are în vedere retribuiția tarifară de încadrare din ultima lună de serviciu.

Pentru deplina înțelegere a modului de repartizare a despăgubirilor în cazurile de răspundere materială colectivă, vom da un exemplu cu date convenționale.

În gestiunea x s-a produs o pagubă în sumă totală de 2 825 lei în perioada de gestiune 21 sept. — 30 nov. 1981 și s-a stabilit că răspunderea materială revine întregului colectiv de muncă al subunității și anume: lucrătorului gestionar A, care are o retribuiție tarifară de 2 910 lei și a lucrat întreaga perioadă de 59 zile lucrătoare; vânzătorului B, care are o retribuiție tarifară de 1 940 lei și a lucrat tot 59 zile; vânzătorului C, care are o retribuiție tarifară de 1 438 lei și a lucrat 39 zile și vânzătorului D, care are o retribuiție tarifară de 1 670 lei și a lucrat 45 zile.

Paguba se înscrie pe rîndul „total” din tabelul de mai jos, în coloana 5 iar celelalte date cunoscute se înscriu pe rîndurile fiecărui membru al colectivului de muncă în coloanele 1—4 din tabel, în care col. 4 se determină prin înmulțirea datelor din col. 2 cu cele din col. 3, iar col. 5 se calculează, pentru fiecare rînd, prin repartizarea valorii pagubei totale în raport direct proporțional cu datele determinate în col. 4:

Numele și prenumele	Retribuiția tarifară	Zile lucrate	Produsul (2 × 3)	Cota-parte de despăgubire
A	2 910	59	171 690	1 162
B	1 940	59	114 460	775
C	1 438	39	56 082	379
D	1 670	45	75 150	509
Total	x	202	417 382	2 825

N. TRIFAN

Jurisdicția în domeniul retribuirii muncii*)

1. **Reglementări.** Odată cu intrarea în vigoare a actualului Cod al muncii și îndeosebi a legii nr. 57/1974 se pun în aplicare noi prevederi, cu conținut novator, în domeniul retribuirii muncii, care fixează sediul materiei în următoarele texte: art. 174 lit. d, Codul muncii și art. 207 din Legea nr. 57/1974, prevederi care se raportează la dispozițiile art. 192 alin. 3 din aceeași lege.

În spiritul prevederilor noului text al art. 207 din Legea nr. 57/1974, sînt supuse jurisdicției muncii toate categoriile de litigii care izvorăsc din „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuirea”.

În literatura de specialitate s-a afirmat că textul art. 207 sus-citat ar conține o redactare imperfectă și o terminologie necorespunzătoare — întrucît în aliniatul 1 se referă la „organele de jurisdicție” iar în aliniatul 2 se referă la „organul de conducere colectivă a unității sau la organul ierarhic superior” (vezi Cartea întreprinderii vol. VII, ed. 1975 pag. 303). Aceeași opinie o împărtășesc, și autorii Tratatului de Drept al muncii, volumul III, ed. 1982 pag. 39, nota 4 subsol, unde se arată că textul art. 207 din legea nr. 57/1974 ar conține o „greșită exprimare”. „Eroarea de exprimare constă în faptul că și organele indicate în aliniatul 2 sînt tot de jurisdicție. În consecință, interpretînd logic și per a contrario art. 207 rezultă că textul, în alin. 1 are în vedere celelalte organe de jurisdicție, altele decît cele din alin. 2”.

În contrast cu opiniile expuse, considerăm că textul art. 207 citat, este corect și limpede redactat. Astfel, în aliniatul 1 al textului art. 207 legiuitorul a consacrat principiul de generală aplicație potrivit căruia soluționarea tuturor litigiilor ce izvorăsc din „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuirea” intră în competența organelor de jurisdicția muncii. Or, sub forma acestei exprimări textul nu prezintă neclarități, pentru că „organele de jurisdicție a muncii” sînt nominalizate în prevederile art. 173, art. 174 și art. 175 din Codul muncii, deci: comisiile de judecată, instanțele judecătorești și organele administrative ale unităților. De asemenea, Tribunalul Suprem a precizat același lucru în dec. nr. 1605/1971, a secției civile: „Prin organ de jurisdicție competent urmează a se înțelege: comisia de judecată de la sediul unității, organul administrativ ierarhic superior ori organul de conducere colectivă sau instanța judecătorească în a cărei rază teritorială se află sediul unității”. (R.R.D. nr. 5/1975 p. 65).

Prin urmare, dacă în aliniatul 1 textul art. 207 se referă în general la organele de jurisdicție a muncii, în schimb, în aliniatul 2 — pe cale de excepție — textul se referă numai la organele administrative și le determină întinderea competenței materiale a acestora, competență pe care o limitează în mod expres numai la cele trei cazuri anume reglementate de acest text. Pentru orice alte situații, în afara celor trei cazuri, jurisdicția — așa cum se precizează în aliniatul 1 — revine organelor jurisdicționale ordinare: comisiilor de judecată din unități și instanțelor judecătorești.

2. **Organele de jurisdicție în domeniul retribuirii muncii și competența materială a acestora.** Am arătat că activitatea de jurisdicție în domeniul retribuirii muncii se exercită de cele două categorii de organe și anume: a) Organe jurisdicționale ordinare: comisiile de judecată ale unităților socialiste; instanțele judecătorești; b) **Organele administrative ale unităților:** organul de conducere colectivă (C.O.M.); organul ierarhic superior.

Toate aceste organe de jurisdicție a muncii, potrivit noilor reglementări, sînt investite cu competența materială de a cenzura legalitatea retribuției stabilită de unitate. În cazul în care se constată o încălcare sau greșită aplicare a legii cu prilejul stabilirii retribuției, organele jurisdicționale sînt competente să anuleze actul ilegal al unității și să-l înlocuiască printr-un act legal de stabilire a retribuției. În schimb, organele de jurisdicție nu sînt investite și cu competența de a se pronunța asupra pretenției, sau dreptului subiectiv, al unei persoane de a fi sau nu încadrată într-o funcție sau post. Actul de încadrare aparține în exclusivitate organelor de conducere ale unității precum și adunării oamenilor muncii pe secții, ateliere, formații etc. și se exercită în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare: Legea nr. 12/1971, Codul muncii, Legea retribuirii nr. 57/1974, Legea nr. 5/1978 etc.

3. **Competența materială a comisiei de judecată.** Este bine știut că în legislația muncii, potrivit prevederilor art. 173 alin. 2 lit. c din Codul muncii, comisia de judecată din întreprinderi este investită cu plenitudinea de jurisdicție în litigiile de muncă. Comisia de judecată este competentă astfel să judece „orice alte litigii de muncă ce nu sînt date printr-o dispoziție expresă a codului de față sau din altă lege în competența instanțelor judecătorești ori a altor organe”.

Din această prevedere legală — așa cum a fost aplicată și în practica judiciară — s-a tras concluzia că în afară de comisia de judecată, celelalte organe cu caracter jurisdicțional sînt investite cu competența de a soluționa litigiile de muncă numai pe cale de excepție, adică atunci cînd anumite dispoziții normative le investesc în mod expres cu această competență. Aceeași concluzie se impune și în problema jurisdicției speciale din domeniul retribuirii muncii. Termenii rămîn neschimbați pentru că și în acest domeniu, comisia de judecată din unitate dispune de plenitudinea de jurisdicție în soluționarea oricărui litigiu de muncă ce ar izvorî din „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuirea muncii”.

În schimb, atît instanțelor judecătorești cit și organelor administrative le revin competențe jurisdicționale în domeniul retribuirii muncii numai acolo unde legea, în mod expres le prevede asemenea competențe, prin urmare numai în cazurile limitativ enumerate de prevederile art. 174 și art. 175 din Codul muncii, coroborate cu dispozițiile art. 207 din Legea nr. 57/1974.

În vederea determinării competenței materiale a organelor de jurisdicția muncii considerăm că cel mai potri-

*) Lucrare prezentată la Consfătuirea anuală pe țară a juriștilor din sistemul Ministerului Industriei Metalurgice, desfășurată la C.I.S. Hunedoara, în zilele de 8—10 decembrie 1982.

vit și mai corespunzător criteriu de orientare constă în natura supletivă sau dispozitivă pe care o prezintă prevederile legale ce stabilesc retribuiția și cuantumul acesteia. În acest sens vom observa că atât Legea nr. 57/1974 cit și Legea nr. 12/1971 sau Decretul nr. 100/1980, precum și alte prevederi adiacente utilizează două categorii de dispoziții prin care reglementează modalitățile de stabilire a retribuiției și de fixare a cuantumului acesteia și anume:

— în toate cazurile în care „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuirea muncii” privește modul de acordare a treptelor și gradajilor, atât în fața de încheiere a contractului de muncă cit și în fața de executare a acestuia — cu prilejul unor modificări ce i se aduce pe parcurs — contestațiile persoanelor nemulțumite de cuantumul retribuiției stabilite de unitate, vor fi supuse jurisdicției organelor administrative, în condițiile pe care le vom expune în capitolul în care vom aborda competența materială a acestor organe;

— în cazurile în care stabilirea retribuiției tarifare și a cuantumului acesteia este reglementată prin dispoziții imperative, respectarea și aplicarea acestora întocmai devine obligatorie pentru conducerea unității, fiind interzisă orice tranzacție a părților. Unitatea deci nu mai dispune de posibilitatea de apreciere, ca în cazul aplicării unor dispoziții supletive ale legii.

Dacă unitatea, prin încălcarea dispozițiilor imperative ale legii, stabilește o retribuiție nelegală, persoana lezată în dreptul ei subiectiv are deschisă calea contestației la organul de jurisdicție competent, care în situația de față este comisia de judecată din unitate. Subliniem că în aceste cazuri obiectul principal al contestației îl formează cererea de anulare a actului ilegal de stabilire a retribuiției și înlocuirea acestuia printr-un act legal. Iar consecințele bănești ale anulării actului ilegal de stabilire a retribuiției constituie doar o simplă cerere accesorie cererii principale.

Dacă prin ipoteză s-ar inversa termenii și am presupune că obiectul principal al contestației îl constituie pretențiile bănești —, astfel cum se opinează în vol. III din tratatul de Dreptul Muncii ediția 1982, pag. 39, s-ar ajunge la situația nedorită de a se lăsa la discreția părților posibilitatea de alternare a competenței. S-ar ajunge astfel la situația contradictorie ca litigiile având același obiect: anularea actului ilegal de stabilire a retribuiției să poată fi soluționate alternativ, cînd de judecătoria, cînd de comisia de judecată, în funcție de valoarea pretențiilor bănești — accesoriu al cererii de anulare.

În scopul evitării unor asemenea situații și pentru a înlătura posibilitatea părților de a-și alege organul jurisdicțional preferat, Codul de procedură civilă a legiferat în textul art. 17, principiul prorogării de competență potrivit căruia: „cererile accesorii și principale sînt în căderea instanței competente a judeca cererea principală”.

În lumina considerentelor expuse concluzionăm că, competența materială de a soluționa asemenea contestații revine în exclusivitate comisiei de judecată din unitate, care, în temeiul prevederilor art. 173 alin. 2 din Codul muncii are competența de a rezolva litigiile de muncă al căror obiect este neevaluabil în bani. Or, așa cum

am invederat, contestațiile privind stabilirea retribuiției, au ca obiect principal cererea de anulare a actului ilegal de stabilire a retribuiției și înlocuirea acestuia printr-un act legal. Iar acest obiect este neevaluabil în bani, întrucît pretențiile bănești constituie un simplu accesoriu al cererii principale neevaluabile în bani.

În literatura juridică a fost propusă și soluția ca în litigiile neevaluabile în bani, comisia de judecată să rezolve numai obiectul principal al cererii, în speță: anularea actului ilegal de stabilire a retribuiției și înlocuirea acestuia printr-un act valid. În ce privește cererea accesorie constînd în pretențiile bănești ale contestatorului, urmează ca acesta să se adreseze printr-o cerere separată instanței competente, în funcție de plafonul valoric al pretențiilor bănești, pentru a obține o hotărîre aparte. (Vezi: V. Buia, Organizarea și disciplina muncii. Ed. St. Buc. 1975 pag. 241—245. — R.R.D. nr. 7/1973 pag. 118—120: A. Oproiu: „Calea procesuală de realizare a dreptului la despăgubiri ca urmare a anulării sancțiunii disciplinare“).

4. Competența materială a judecătoriei. Al doilea organ de jurisdicție investit cu competența materială de a soluționa litigiile de muncă în domeniul retribuirii este judecătoria. Dar în raport cu comisia de judecată care dispune în acest domeniu de plinitudinea de jurisdicție, judecătoria are în domeniul retribuirii muncii o competență jurisdicțională limitată la următoarele categorii de litigii pe care le rezolvă, fie ca instanță de prim grad fie ca instanță în gradul doi de jurisdicție.

a. Ca instanță de prim grad, judecătoria rezolvă:

— litigiile avînd un plafon valoric mai mare de 5 000 lei în legătură cu acordarea sau plata drepturilor de retribuiție, în toate cele trei faze de încheiere, de executare și de desfacere a contractului de muncă, potrivit prevederilor art. 174 lit. a din codul muncii;

— litigiile privind reintegrarea în muncă, cu excepția celor făcute de persoanele de conducere numite de organele ierarhic superioare.

Întrucît aceste litigii se află în directă relație cu retribuirea considerăm necesar a aduce cîteva precizări cu privire la noțiunea de reintegrare. Practica judiciară s-a pronunțat în sensul că prin „reintegrare în muncă” se înțelege orice modificare adusă unilateral de către unitate, contractului de muncă, cu excepția cazurilor anume prevăzute în Codul muncii unde se admite modificarea.

Este știut că retribuiția constituie unul dintre elementele esențiale ale contractului de muncă, alături de felul muncii și locul muncii. Aceste elemente nu pot fi modificate unilateral de unitate, fără acordul persoanei interesate, în baza dispozițiilor art. 19 lit. c din Codul muncii. Ca urmare, orice modificare unilaterală a contractului de muncă cu privire la retribuiția persoanei, conferă acesteia dreptul subiectiv de a se adresa instanței competente — care este judecătoria — și a-i solicita restabilirea situației anterioare, adică reintegrarea. Menționăm că Tribunalul Suprem a statuat că are caracterul unui litigiu de reintegrare în muncă, orice cerere care dacă ar fi admisă ar fi de natură să repună partea lezată exact în situația anterioară luării de către unitate a măsurii contestate. (T.S. dec. civ. nr. 1509/1975, R.R.D. nr. 12/1976, pag. 41).

În practica întreprinderilor, modificarea adusă retribuției se face de regulă prin intermediul unei decizii prin care, unitatea obligă în același timp persoana, să restituie și sumele acordate necuvenit. Decizia poate fi atacată cu plingere la judecătoria având ca obiect principal: anularea actului ilegal de modificare a retribuției și înlocuirea acestuia printr-un act valid. Firește, pe cale accesorie se poate urmări de către persoana interesată și valorificarea pretențiilor bănești indiferent de plafonul valoric al acestora, în sensul că acestea pot fi sub 5000 lei, potrivit principiului enunțat mai sus: „accesoriu sequitur principalem”.

b. **Ca instanță în al doilea grad de jurisdicție**, judecătoria rezolvă și exercită controlul jurisdicțional asupra plîngerilor formulate împotriva hotărîrilor pronunțate de comisia de judecată în litigiile cu o valoare mai mare de 1000 lei, care nu au deci caracter definitiv. Plîngerea este o cale de atac devolutivă pe baza căreia judecătoria examinează și soluționează litigiul ca o instanță de fond, a cărei hotărîre este definitivă, spre deosebire de hotărîrile date ca instanță în prim grad de jurisdicție, care sînt supuse recursului, în termenul legal de 15 zile, la Tribunalul județean.

5. **Competența materială a Tribunalului județean și a Tribunalului mun. București.** Tribunalele județene și Tribunalul municipiului București, alături de judecătorii ca instanțe în gradul al doilea de jurisdicție și Tribunalul Suprem, sînt investite cu competența materială de a exercita controlul judiciar în activitatea de jurisdicție a muncii, inclusiv deci și în domeniul retribuirii.

Potrivit normelor procedurii civile și ale legii de organizare judecătorească, tribunalele județene și tribunalul municipiului București sînt investite cu competența materială de a judeca următoarele categorii de litigii izvorînd din retribuirea muncii, firește, numai în exercitarea dreptului de control judiciar;

— recursurile declarate împotriva sentințelor cu caracter nedefinitiv pronunțate de judecătoria ca instanțe de prim grad de jurisdicție;

— recursurile extraordinare formulate de procurorul general împotriva sentințelor definitive ale judecătoriei pronunțate ca instanță în al doilea grad de jurisdicție și anume: sentințele prin care se rezolvă plîngerile împotriva hotărîrilor pronunțate de comisile de judecată ori sesizările procurorului făcute potrivit prevederilor art. 43 din Legea nr. 59/1968.

6. **Competența materială a Tribunalului Suprem.** Ultima instanță judecătorească investită cu competență materială de a exercita controlul jurisdicțional asupra litigiilor de muncă — inclusiv a celor izvorite din activitatea de retribuire — este Tribunalul Suprem. Instanța Supremă rezolvă recursurile extraordinare declarate de Procurorul general împotriva următoarelor hotărîri judecătorești:

— deciziile tribunalelor județene sau al municipiului București prin care acestea au soluționat recursurile și recursurile extraordinare în cadrul exercitării dreptului de control judiciar;

— sentințele definitive, pronunțate în primă instanță de judecătoria — împotriva cărora nu s-a declarat recurs.

Menționăm în acest context că, hotărîrile comisiei de judecată care au rămas definitive prin faptul că asupra lor nu s-a exercitat controlul jurisdicțional al judecătoriei, nu sînt susceptibile de a fi atacate cu recurs extraordinar. Această opinie este imbrățișată de majoritatea autorilor în literatura juridică, pe considerentul că recursul extraordinar este admisibil numai împotriva hotărîrilor definitive ale instanțelor judecătorești. (Tratatul de Dreptul Muncii vol. III Ed. 1982, pag. 497).

7. **Competența materială a organelor administrative din unitățile socialiste (organul ierarhic superior, organul de conducere colectivă).** În conformitate cu dispozițiile art. 175 alin. 1 lit. d Codul muncii și art. 207 alin. 2 din Legea nr. 57/1974, organul ierarhic superior sau după caz organul de conducere colectivă (care este consiliul oamenilor muncii din unitate), sînt investite cu competența materială de a soluționa contestațiile izvorînd din „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuirea muncii”. Textul art. 207 alin. 2 din Legea nr. 57/1974 restringe această competență și o limitează la următoarele trei cazuri: a. acordarea de trepte sau gradații; b. majorarea sau diminuarea retribuției în cazul depășirii sau nerealizării integrale a sarcinilor proprii de muncă; c) acordarea premiilor.

În cele ce urmează vom examina competența rezervată fiecărui caz în parte.

a) **Cu privire la acordarea treptelor sau a gradațiilor.** În sistemul retribuirii muncii reglementat prin Legea nr. 57/1974, potrivit prevederilor art. 16 alin. 2 și art. 33 — treptele și gradațiile reprezintă mijloacele prin care retribuirea tarifară aferentă unui post sau funcții se diferențiază în raport cu calitățile personale și rezultatele obținute în muncă de către fiecare persoană.

Astfel cum în mod judicios a demonstrat dr. Gh. Brehoi în studiul citat mai sus, atît treptele cît și gradațiile pot fi acordate de conducerea unității, nu numai în cursul executării contractului de muncă, în condițiile art. 17 alin. 2 și art. 33 alin. 2 din Legea nr. 57/1974, (astfel cum opinează cea mai mare parte a autorilor), ci ele pot fi acordate și în faza de încheiere a contractului de muncă — cu prilejul stabilirii retribuției — întrucît în sistemul retribuirii muncii, treapta sau gradația nu reprezintă un drept ci o vocație a persoanei și sînt lăsate la latitudinea unității să le acorde sau nu, rezultă că unitatea, cu prilejul stabilirii retribuției, în vederea determinării quantumului acesteia, are latitudinea de a acorda una sau mai multe trepte sau gradații (corespunzătoare unor anumite clase de retribuire), ori de cîte ori dispozițiile supletive ale legii, lasă la aprecierea unității stabilirea retribuției și a quantumului acesteia. Astfel, potrivit prevederilor art. 200 din Legea nr. 57/1974, în asemenea cazuri, conducerea unității își va exercita dreptul de apreciere în raport de următoarele criterii:

— categoria tarifară avută sau funcția ocupată anterior,
— nivelul de retribuire al acestora,
— vechimea în meserie sau specialitate,
— necesitatea unei cît mai bune corelări cu retribuția tarifară a persoanelor din unitate încadrate pe aceeași funcție sau în aceeași categorie.

Persoanele nemulțumite de modul în care au fost acordate treptele de retribuție ori gradațiile atât cu prilejul stabilirii retribuției cât și în cursul executării contractului de muncă, pot formula contestație la organul colectiv de conducere care este în speță: consiliul oamenilor muncii. Persoanele numite de organul ierarhic superior și făcând parte din conducerea unității se pot adresa cu contestație numai organului de conducere colectivă al organului ierarhic superior.

Organele administrative, acționând ca organe de jurisdicție a muncii, pot admite sau pot respinge contestația. În acest caz, organele administrative au competența și obligația de a se pronunța și asupra pretențiilor bănești ale contestatorului, care constituie accesoriul la cererea principală a acestuia. Considerăm că în situația în care organele administrative ar rezolva numai cererea principală fără a se pronunța și asupra pretențiilor bănești ale contestatorului, acesta va avea dreptul de a se adresa organului de jurisdicție competent: comisia de judecată sau judecătoria — după plafonul valoric al pretențiilor bănești.

Ca organe jurisdicționale, organele administrative trebuie să-și exercite rolul activ de a stabili cât mai complet și fidel toate condițiile necesare unei corecte rezolvări a contestației.

b) Cu privire la modul în care a fost stabilită majorarea sau diminuarea retribuției tarifare în cazul depășirii sau nerealizării sarcinilor proprii de muncă ale persoanei. În sistemul retribuției muncii introdus prin Legea nr. 57/1974 retribuția tarifară a personalului muncitor poate fi lunar diminuată sau majorată, potrivit prevederilor art. 42 și art. 44, în funcție de nerealizarea sau depășirea sarcinilor proprii. Ne vom ocupa în continuare numai de aspectele jurisdicționale ale diminuării retribuției, ținând seama de împrejurarea că majorările de retribuție nu au determinat în practica unităților socialiste nici o nemulțumire care să fie supusă jurisdicției muncii.

Diminuările retribuției pentru nerealizarea sarcinilor proprii au caracter administrativ și nu disciplinar, cum greșit le-au aplicat unele organe de conducere din unități. Revine juristului din unitate rolul ca, ori de câte ori i se cere, să delimiteze în fiecare caz și să deosebească abaterea disciplinară de abaterea administrativă constând în nerealizarea sarcinilor proprii de muncă — astfel cum acestea rezultă din fișa postului, atribuțiile compartimentului stabilite prin regulamentul de organizare și funcționare al unității precum și din dispozițiile verbale ale superiorilor ierarhici competenți.

Competența de stabilire a diminuărilor individuale aparține în exclusivitate biroului executiv al consiliului oamenilor muncii din unitate, potrivit prevederilor art. 45 din Legea nr. 57/1974. Arătăm că, și în prezent, se mai utilizează practica greșită și ilegală prin care diminuările individuale pentru nerealizarea sarcinilor proprii sînt aplicate de către conducătorul unității. Subliniem că aceste rețineri din retribuție, făcute pe această cale, sînt nelegale, putînd fi contestate la comisia de judecată, în temeiul art. 192 alin. 3 fraza ultimă din Legea nr. 57/1974.

Hotărîrea biroului executiv privind diminuarea individuală a retribuției tarifare are caracter executoriu, dar nu este definitivă. Ea poate fi atacată cu contestație la consi-

liul oamenilor muncii, în termenul legal de 30 zile. Hotărîrile biroului executiv care nu au fost atacate cu contestație în termen de 30 zile precum și hotărîrile care deși au fost contestate, au fost confirmate de consiliul oamenilor muncii devin hotărîri definitive.

Consiliul oamenilor muncii, exercitîndu-și atribuțiile jurisdicționale, poate admite sau respinge contestația. Considerăm de asemenea că acest organ are competența de a micșora procentele diminuării individuale, pe baza libertății de apreciere pe care i-a conferit-o legea.

Hotărîrile biroului executiv și ale consiliului oamenilor muncii pronunțate în legătură cu diminuarea retribuției, constituie titluri executorii. Aceste titluri se pun în aplicare imediat, pe baza dispoziției conducătorului compartimentului financiar-contabil al unității, în aceleași condiții cu avansurile spre decontare conform art. 38 alin. final din Regulamentul operațiilor de casă aprobat prin Decretul nr. 209/1976.

Unele organe de retribuție au interpretat greșit dispoziția prevăzută de alin. 3 al art. 45 din Legea retribuției, că „suma corespunzătoare diminuărilor pentru nerealizarea sarcinilor proprii de muncă, nu se restituie”. În acest sens, organele respective au refuzat a restitui solicitanților sumele reținute ca diminuări individuale pe baza hotărîrii nedefinitive — dar executorii — a biroului executiv, după ce aceste hotărîri au fost desființate de consiliul oamenilor muncii. Or, dispozițiile alin. 3 din citatul art. 45 trebuie raportate numai la hotărîrile definitive ale biroului executiv și consiliului oamenilor muncii, nu și la hotărîrile nedefinitive ale biroului executiv. Prin urmare diminuările individuale reținute de compartimentul financiar pe baza hotărîrii executorii dar nedefinitive a biroului executiv, vor fi restituite contestatorului în cazul în care consiliul oamenilor muncii a desființat ca neîntemeiată hotărîrea biroului executiv.

c) Cu privire la modul de acordare a premiilor. Întrucît premiul nu constituie un drept ci o simplă vocație a persoanei, jurisdicția muncii este puțin solicitată în această latură.

Dacă prevederile art. 175 lit. d din Codul muncii au supus jurisdicției muncii gratificațiile, în schimb textul art. 207 alin. 2 din Legea nr. 57/1974 nu prevede că beneficiul este supus jurisdicției organului ierarhic superior sau consiliului oamenilor muncii, după caz. Față de această tăcere a legii se pune întrebarea: dacă și în ce măsuri modul de acordare a beneficiului, astfel cum este reglementat prin dispozițiile art. 50-56 din Legea nr. 57/1974, este supus sau nu jurisdicției muncii a organelor administrative, dacă și în ce măsură tăcerea legii este voită sau este rezultatul unei simple inadvertențe?

Autorii vol. III din tratatul de Dreptul Muncii Ed. 1982, (pag. 41 pct. 1 subsol) consideră că prevederile art. 207 alin. 2 din Legea nr. 57/1974 potrivit cărora sînt de competența organelor administrative „și contestațiile referitoare la acordarea premiilor, trebuie înțelese, după intrarea în vigoare a modificărilor și completărilor aduse prin Legea nr. 4/1978, în sensul că ele sînt incidente și cu privire la orice litigii în legătură cu sumele cuvenite individual sub formă de participare la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor”. Întrucît aceste sume se sta-

bilesc și se aprobă pentru întreg personalul (cu excepția persoanelor din conducere) de către consiliul oamenilor muncii și cum nu este posibil ca unul și același organ să fie organ de jurisdicție referitor la propriile sale acte de decizie, considerăm că, cu privire la sumele convenite individual sub formă de participare la beneficii, competența soluționării litigiilor revine organului ierarhic superior sau organului de conducere colectivă“..

Nu putem împărtăși opinia exprimată mai sus, fiind lipsită de suport legal. Prin identitate de rațiune arătăm că la acordarea treptelor ori gradajilor deși decizia aparține conducerii administrative a unității, totuși dreptul de jurisdicție este acordat aceluiași organe administrative care au acordat treptele ori gradajile. Prin urmare, nu există nici o rațiune și nici un temel legal de a scoate de sub jurisdicția organelor administrative soluționarea contestațiilor privind modul de acordare a beneficiilor numai pentru motivul că aceleași organe au fost abilitate să le repartizeze sub forma sumelor individuale. Dimpotrivă, observăm că art. 55 din Legea nr. 57/1974 conține două categorii de reglementări, unele cu caracter dispozitiv iar altele cu caracter supletiv. Dispozițiile supletive acordă organului colectiv de conducere competența de a reduce sau a nu acorda cota de participare la beneficii „persoanelor care în cursul anului, au avut deficiențe în activitate sau au săvârșit abateri disciplinare“.. În aceste două cazuri, cu toate că legea (art. 207 din Legea nr. 57/1974) nu prevede nimic, considerăm totuși că în baza principiilor de jurisdicție din domeniul retribuiri muncii contestațiile persoanelor nemulțumite cad sub incidența prevederilor art. 207 alin. 2 din Legea retribuiri și vor fi supuse jurisdicției organelor administrative, adică : organul ierarhic superior (pentru persoanele din conducere numite de acest organ) sau consiliul oamenilor muncii (pentru restul personalului muncitor din unitate). Ca și în cazul acordării treptelor ori gradajilor, consiliul oamenilor muncii fiind investit cu atribuția de a acorda cota individuală de participare la beneficii, prin similitudine de rațiune este firesc și logic ca tot acestui organ numai, să-i revină și competența materială de a soluționa contestațiile persoanelor nemulțumite. Prin această modalitate jurisdicțională i se creează consiliului oamenilor muncii din unitate posibilitatea de a-și retracta hotărârile adoptate inițial, dacă din împrejurări ulterioare se dovedește că acestea nu au fost suficiente de fundamentate. Dacă dimpotrivă, această competență ar fi dată în atribuția organului ierarhic superior (vezi vol. III Ed. 1982, Tratat de Dreptul muncii, pag. 41 nota 1 subso), s-ar exercita o procedură care în condițiile actualului mecanism economico-financiar ar încălca principiile autogestivității economice și al autoconducerii muncitorești.

Reintorcându-ne la a doua categorie de prevederi ale art. 55 din Legea retribuiri și anume la dispozițiile cu caracter imperativ, completate cu prevederile alin. 2 ale art. 65 din aceeași lege, se pune întrebarea dacă încălcarea acestor reglementări — a căror aplicare este obligatorie pentru unitate — este supusă jurisdicției muncii, și în caz afirmativ, căruia organ îi revine competența materială în rezolvarea contestațiilor izvorînd din următoarele cazuri :

— desfacerea contractului de muncă din inițiativa persoanei : demisia.

— desfacerea contractului de muncă în temeiul art. 130 lit. i, j, k, l, din Codul muncii.

— producerea din vina persoanei, a unor accidente de muncă mortale, sau care au provocat invaliditate — ori avarii din care rezultă pagube importante.

Pentru a da un răspuns acestei întrebări considerăm indicat ca în prealabil să cunoaștem care este natura cotelor individuale de participare la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor în sistemul retribuiri muncii introdus prin Legea nr. 57/1974 modificată, și Decretul nr. 200/1982. În acest sens vom observa că, în lumina principiilor noului mecanism economico-financiar sprijinit, în speța pe prevederile art. 2 alin. 2, art. 9 lit. c și art. 50 alin. 2 — raportate la prevederile alineatului 3, fraza ultimă din art. 192, ale Legii nr. 57/1974 — participarea la beneficii (alături de retribuție) constituie o cale de repartizare a fondului de consum și unul dintre elementele sistemului de retribuție. Departea de a avea natura premiului sau gratificației, participarea la beneficii potrivit prevederilor art. 50 alin. 2 din Legea nr. 57/1974, primește statutul juridic de : „drept material provenit din beneficiile realizate“ și este pus în același context, deci în același rang, cu „veniturile directe bănești“ (deci cu retribuțiile) ale personalului muncitor.

Prin urmare, dacă beneficiul constituie un „drept material“ care, alături de retribuție, se cuvine personalului muncitor, rezultă implicit că acordarea acestor drepturi constituie o obligație pentru unitate. Pe cale de consecință, încălcarea acestei obligații este supusă jurisdicției muncii instituite în domeniul retribuiri cu privire la „greșita aplicare a legii în ceea ce privește retribuția“. În asemenea situații deci, competența materială de a soluționa contestațiile izvorite din neacordarea cotelor de participare la beneficii, cu excepțiile reglementate de lege, revine organelor ordinare de jurisdicție care sînt : comisia de judecată sau judecătoria — după plafonul valoric al pretențiilor bănești.

dr. Remus COCOȘ

Anunț important!

Lucrarea :

GHIDUL LUCRĂTORULUI DE COMERȚ EXTERIOR

se difuzează tuturor celor care au făcut comenzi, prin plată și preluare de la

I.S.I.A.P. — Casa Scintei

întrearea C.D., etaj I, camera 23 bis, telefon (17.60.10/2086), zilnic de la 7 la 15.

Lucrarea nu se expediază ramburs.

Pentru cărțile care nu vor fi preluate pînă la 15 februarie a.c., comenzile vor fi considerate ca anulate.

Pentru virarea prețului, în cazul în care nu se plătește în numerar (40 lei exemplarul), indicăm contul : I.S.I.A.P., 64 502 28 B.N.R.S.R., Filiala Sector I.